

DOMOVINA

MÉSZECSNE NOVINE ZA SZLOVENSZKI NÁROD

III. LÉTO

BUDAPEST, 1922 MÁRCIUSA—ÁPRILISA

3—4. NUMERA

Szmrt Károly kralá

Na Madeira zátoni v Atlantszkom mórji je áprilisa 1-oga mró Károly krao.

Z tém je neszmileni sors edno velko tragédie dokoncsó. Velke zsalosztne tragédie szo ga na trón prineszle necsákano. Escse vékse i escse zsalosztneše tragédie szo ga v grob szünile necsákano.

Krátki csasz je zsívo, ali doszta sztó lét vrémna brémen je mogo nosziti. Céli szvét je goro, gda je na szvoji ocsákov trón sztópo. On je napunyeni bio z vszóz dobrovolnosztjov, rad bi vszákomi kaj dobroga prineszo i rad bi blájszensztvo vido okóli szébe. Rad bi mér szpravo cslovecsansztvi. Iszko je poté, stere bi k méri pripelale. Obrácco sze eszi pa tá. Vsze je probo. Ali neszmileni sors me je nê dopúszto názhaj doszégnoti. Lúdjé szo zse prevecs zmótjeni bili, odúrjavanye sze je zse globoko notrizgrizlo v mislénje lúdov, gizdávoszt i bláznoszt je ládala po cêlom szvéti, kak pri velkom, tak pri málom. Pekelszki csemér je pohodo vsze dúše.

Kesznó je priso z szvojov dobrovolnosztjov i szlab je bio. Prijátela od neprijátela, vernoga od nevernoga je nê znao odlócsiti. Na stere sze je zavúpo, szo ga vkanili. Szlab je bio. Ali csi bi bozsicsko mócs méo, jeli bi mogócsi bio mórje odúrjavanya vtísati, démone, steri szo sze na cslovecsansztvo szünili, nazájzagnati, vdoszta milliön lúsztvá notrivcépleni csemér zanicšiti i zpekelszkov besznócsov gorécsi ogen vgásziti?

Viditi je mogo, kak sze ocsákov doszta sztó lét sztar trón podéra, kak sze nájsztaréša monarchia Europe vkúpszúnývása, kak sze lúdjé, kí szo v dugolétnoj blájszensztvi dobro i zadovolno vkúpszivéli, ogrízávajo, márjejo, kolejo, kak drúgomi, szebi i cêlomi szvéti trplénje i nevoló szprávljejo.

Vsze tó je vido, ali nê je mogócsi bio dugo glédati. Notri sze vrgo vté vrtécsi vrtél, neszmilenoga sorsa koló je sto obrnoti. Nê je mogócsi bio. Pá je kesznó priso. Koló ga z szebom vneszlo tá vó v Atlantszko mórje na eden záton. I nájsztaréše i nájszmozsnése vladárszke familie otrok, kral i caszar je tú mogo zsvéti z szvojov familiov vszúkesnom zsitki brezi pénez i brezi podpora.

Zdaj je odíso tá, kama ednók vszí odídemo. „Bili szmo kak ví, bodete kak mí, práj i pepéo.“ Opomínájócsé znaménje vszêm zvisenim i gizdávim, visziko i nisziko rodjenim, kí sze tak stímajo, da bi sze zémła po nyúvoj vóli obrácsala. Károly krao je visziko bio, dobrovolen je bio, nê sze prestímo, i neszmileni sors ga dónok neszo z szebom v nájglobo tragédie. Velka povóden je cslovecsansztvo, globoka nyegova voda. Kí dnesz vrkaj plavajo, naj ne pozábijo, ka sze koló obrácsa. Dnesz mení, vütro tebi. Vrtéla prászkájócsa mócs níkoga ne prestíma.

Circumdederunt steri sze na atlantszkom zátoni okóli ednoga groba glászo, je préksúmijo po cêloj Europi. Tragicsen vóter je szrcá geno. Nisterne gizdáve i zvisene glavé szo sze léknole. I pralé szo szí roké i csiníle szo pokóro: nê szmo mí csiníli, nê szmo mí csiníli. Ali gda sze léknejo od tragédie doszta milliön lúdov?

Károly krao naj pocsíva v mirovnosztí. Mí sze vúpamo, ka sze priblízsáva cajt, gda nyegova velka tragédia pobógšanye i blájszensztvo prineszé potezsenomi lúsztví.

Mócs i vola.

Pá je tů vúzem, velki svéték gorisztanénja, pá je prislo szprotolétje z szvojim szmejécsim obrazom. Zémła sze pokrñje z zelénov odévkom i zrak sze napuni z cvicskajócsmi ftesimi.

Ne pocsiva vrémen liki plűg v zímí, tecsé i obrácsa sze nyega bisztro koló. Nóvo prineszé dén nóvi. I kelko nam prineszé! Vecs sze godi v ednom létí, liki sze godilo prvlé v sztotinaj lét. Zató verosztűjmo i kebzűjmo, szkre nášz bisztro tekócsa voda tecsé, vszákoga dúzsnoszt je szkrb méti, naj ga tá ne vneszé.

V dugolétnoj mirovnosztí szmo gorizrzaszli. Nase pokolénje tákse návade, dobre i lagve, mocsne i szlabe, tákse jákoszti i fallinge má. stere sze li v dugolétnoj mirovnosztí osznávľajo.

Nas zsitek je teko, kak tiha voda po ednákoj liníi z gľinov bisztrócsov. Mi szmo sze z veszéljom dáli nesztí od té vodé.

Zdaj pa szvétá zsitek tecsé, kak mótna voda po sztrmni bregáj v velkom vihéri. Od edne grűde do drűge grűde szkácse; grabé néma, grabo szí száma kopa. I vszigdár sze tam tá vtrgne, gde nájszľaběšo prótsiztojécsa grűdo nájde. I jaj toj szľaboj grűdi, ár go voda z szebom vneszé i ráznorazdrobi. Zató pazimo, da nášz zburkana mótna voda ne razdrobi.

Prvlé szmo tekáj zsitka dobro poznali, csisztí je bio zrak i pred nami ednáka pót. Vsze je predpiszano, predvécsé i znáno bíľo.

Zdaj pa v kmicsnoj, gósztoj meľi hodimo, brezi pótí i brezi pótkažácsa. Szkre nášz globocšina zija. Ednók divje gľásze csűjemo, steri nášz presztrasiť scsějo, drűgócš sze pa csalárni képi posztávľajo pred nášz, blájzsenzstva pűngrad máľavi. Li gda-té sze vtrgne meľa i vidimo szveklócsa. Zató verosztűjmo i kebzűjmo, da nase cíle z pogľéda ne zľúbimo.

Prvlé szmo mogócsi bíli zsitka naszľadnoszt szpoznati. Měd szmo kostávati i szlatke peháre píli.

Zdaj nášz zsitek z edne britkócsé v drűgo britkócsa mecsé. Peľin moremo kostávati i britke peháre do dna szpráznűvati. Zató verosztűjmo i kebzűjmo, da sze nase szrcá v britkócsi ne pogrozűjo. Zsitka veszélje naj nášz nadígáva i od britkócsé pridócsé nemárnosztí mentűje. Csi zrno pod brvno szpádne, kóli sze vujgne i tak sze tere próti szuncí.

Prvlé je vszákí csľovek lehko li na szébe miszľo, szvoje déľo oprávľo, za drűgoga sze me je nē trběľo brigati.

Alí zdaj je nē táksi cajť. Zdaj sze szkázati more práva moska jákoszt. Zdaj lűdje z zvidécsov csisztov gľavóv szpoznati morejo szvojo najľepšo i najvékšo dúzsnoszt. I vszľ szpoznati moremo, ka obri nasi poszebicsni cíľov drűge pľemenitěse cíľe túdi mámo. Za nášz, kí szmo edni, gľini bíli od jezero lét mao v misľěny i jeziki, v návadať.

Stiri lét je drzsála velka bojna z szábľov, z pűksov, z stűkami, z bombami. Od stiri lét mao drzsi dúševna bojna i mábidti, ka de escse stiri lét drzsála. V toj bojni nika od drűgoga nemámo csakati. Szamo nasa lasztivna mócs je mogócsa nášz obrániti. Mócs je pa vkűpna vola i moska jákoszt je to vkűpno volo osznávľati, goridrzsati, pokrěpsiti.

NASE PESZMI.

SZPÉVKE.

I.

Po zelénom lógi hodim jazs
Csrnkaszto deklino csákam jazs;
Ona mi je róza, tulipan,
Jasz pa bódem nyéni pűngradcsar.

V pűngradi međ rózsmi hodim jazs,
Csrnkaszto deácsa csákam jazs;
On je meni drěvo cedrusa,
Jasz pa nyemi véka cvetécsa.

II.

Jaj rézsen je ete eci,
Po jeziki vrěze precí; —
Némam rad nikaj rézsnoga
Brbotasa neszľánoga.

Jaj rézsen sze té ren píse,
Szűcsé nósz, ka sze mi kíse; —
Ne ľubi mi ren té dóbi
Neszrámní je dober pszoví.

Jaj cácevna je tá páva,
Táksi devojk doszta máva, —
Nē mi trbē tákse páve
Dekle cifraszte gízavě.

Jaj szpekla me tá krpľiva,
Kak deklína tá hotľiva, —
Hűdo krpľive dístijo,
Z táksov nem' meo pajdášio.

III.

Odprí gori vráta tvoja, ľubica
Naj ga zseném notri moľga konyicsa,
Ovesz szenó dáj ti nyemi
Dugo nede tak pritebi
Ni trí dni.

Odprla szam gor zse vráta, drági moj,
Lehko ide kmeni notri konyics tvoj,
Dam szé nyemi szenó ovesz
Tű naj bóde eden mészec
Pri meni.

Devět je vdárila vóra, vecsér je,
Domó bí só, alí velka kmíca je
Vuszgi róza gori szvěcsa
Pokázsi mi pót orszacsko
Gde tá je.

Na brěgi Műre sztoji edna krcsma
Moja ľuba je rávno tam kelnarca
Zľata stűca, pint szreberni
Zató hodim keszno k tebi
Vu nocsi.

Łépa moja, da bí znála, ka jazs znam
Kakse jáko csiszto szrcé ti jazs mam,
Ne nájde sze v meni jáľnoszt
Nego moja dobra szťalnoszt
Na veke.

SZPRÉVOD LUBE*)

Nóta: Jaj, beh szépen harangoznak!

Jaj, kak zvonóvjé brnijo!
 Zdaj lubi mojoj zvonijo!
 Ni szlobód szem në vzéo od nyé,
 I zse sze na cintor neszé!

Szprevodí me vó, golób moj!
 Na tak zselén vecsni pokoj:
 Zakrij práj moj z zsútov zemlów,
 Naj tího pocsívam pod nyóv.

Csi sze, tá pridócs, zaszkuzis,
 Pisi med szkuzov na moj krkiz:
 „Tú szpi edno verno szrdce;
 Otávľaj je mílo szunce!“

Vszáko szprotolétje rano
 Szam ponóví grob moj szkrbno;

Da jámara trdna róka
 Prájá mojsa gda nezburka.

Z mirtusom mi ga obszádi
 Ino z cvéticsem okládi;
 Naj próti szili vihérov
 Tího szpim pod nyega szcéncov.

Da csrvicsov nebom porob;
 Vszádi dvé rózsi na moj grob:
 Naj zsnidví pótnik szpoznáva
 Kaj szva rózsi bílá midva.

Ne szkrivaj nájne lúbézni,
 Ni tvoji szkúz, i bolezní;
 Szrdca pa drúgoj ne odaj,
 Ni vecs lube ne pokopaj.

NA GREGOROV DÉN.**)

Szvétí Gregor doktor
 Zevcseni preceptor
 Má dnesz szvoj dén;
 Prísli szmo eszi
 K vasoj dobroj hizsi
 Na nyegov dén.

Pojte vi vszi z nami
 Po vász szmo príslí mi
 Dobra déca
 Pojte z nami vsólo
 Vu tó hizso bozso
 Ztoga mészta.

I ftice nebeszke,
 Gda prído k nam lájnszke
 V szprotolétji,
 Kak sze povnóžo
 Lepó popévajo
 V toplom zráki.

Na radoszt vam bode
 Vase dobro déte
 Kak lépi dzsúndzs.
 Krisztus opomina
 V sólo naj posila
 Vszáki szvoj kincs.

Vu szvojem detinsztvi
 Krisztus je bio v cérkvi
 Med doktormi.
 On je vcsenyé lúbo
 Decí nihao példo
 Vu templómi.

Ki sze v sóli vcsíjo,
 Goszposztvo dobíjo
 Csi Bóg tak cséé.

Preszvecsena gláva
 Bógsa je od zláta,
 Má postenyé.

Ár prédikátorje
 Héresni doktorje
 Sze vszi vcsíjo.
 Dobri fiskáliske
 Héresni csesztnicke
 Tak rasztéjo.

Hodíjo i máli
 Caszarje i králi
 V dobro sólo.

Csi szí na viszíkóm
 Csi szí na niszíkóm
 Li vu sólo.

Na pasi na póli
 Cslovek zraszté góli
 Neznajócsi.
 Zvön sóle bó szlépi
 Blódi kaksté lépi
 Kakti v nocsi.

Záto drága decá
 Skolnik na nász csáka
 Hodte z nami.
 Meli te veszeljé
 Vszákojacsko vcsenyé
 Hodte z nami.

Pa csi po vszem szega
 Ne dáte deáka
 Od té hizse
 Rajnski na papére
 Z dobre vóle dájte
 Csi ga máte.

A, a, a, dnesz je dén Gregora;
 Rávno záto hodímo
 Deáke vkúpszprávlemo,
 A, a, a, dnesz je dén Gregora.

E, e, e, dobro nász poszlúsajte!
 Ka vam zdaj popévamo
 I ka od vász csákamo,
 E, e, e, dobro nász poszlúsajte.

I, i, i, bojte gardí gotóvi:
 Deco z nami púsztite
 Nam, ka máte, darújte
 I, i, i, bojte gardí gotóvi.

O, o, o, mi vsze radi zémemo,
 En gros ali putoro,
 Ali edno liboro,
 O, o, o, mi vsze radi zémemo.

U, u, u, dobro bóde za nász tou,
 Dobro i vam zselémo
 Veszélo popévamo,
 U, u, u, dobro bóde za nász tou.

Ó, ó, ó, hodte vi otroci vó,
 Po vász szmo eszi príslí
 Ka bí z nami v sólo sli,
 Ó, ó, ó, hodte vi otroci vó.

Ú, ú, ú, hodte, zse je vrémén tú,
 Skolnik szo nász poszlali
 Da bí vász vsólo zvalí,
 Ú, ú, ú, hodte, zse je vrémén tú.

Zdaj szmo vam szpopéváli
 Ka szmo steli, povédáli
 Dober gazda, gazdarica!
 Dájte nam ka zmorete
 Prázne ne odposlíte
 Posten gazda, gazdarica!

*) Z zvézka: Szlovenszke národne hvalezke.

**) V indasnyem cajti je táksa nega bíla, ka szo na Gregorov dén véodebráni deácke z pantlikami i z korinami osznajrseni od hizse do hizse ali i vkúp szo pobérali na sólo. Té pszmi szo popéváli.

Postenoszt — bogátoszt.

— Prepevədəvka.*) —

Tak právijo, ka najvecs lúdiv szirmastvo napela na gréh. Ali tó je né szpolj tak, ár med onimi, ki vsze zadovolno májo, túdi jeszte doszta grésnikov, i nevém, csi ji nega vecs. Vszáki, naj je szziromák, ali bogátec, csi je z szvojim sztáliscsom né zadovolen, sze hitro zná na grésno póta obrnoti i dosztrakrát té túdi, gda nkisi zrokov néma nézadovolen bidti. Postenyé ne viszi od bogásztva, tó nam kázse eta prepevədəvka.

Jútka szirótna dékla bila. Encsasz je pri sívóvki delála, ali, gda je po lagovom vrémeni delo pomenkúvalo, sívóvka je nisterne delávce szvoje odposzlála. Jútka je med etími bila. Szkrbela sze delo dobiti, ali vszepovszéd je té odgóvor dobila, ka nega dela, szlúzso ba vnógi iscssejo. Zse je v velkoj nevóli bila, gda sze nyéj dónok edno mészto najso. Korcek Andrása szin jo k materi szvojoj vszlúzso vzéo.

— Jancsi, tak sze mi vidi, ka nemo zsnýv zadovolna, právla mati, gda je nóva dekla nanócs vkúnyo szpát odísla.

— Zajok nê, mati?

— Ár je sznajzna, mláda i jáko lépa, csi cslovek na nyó poglédne, vcsaszi vidi, ka je ona né za szlúzso. Tásko goszpcosko nosbo má. Niti nemo nyéj vúpala práviti, naj kravam polága.

— Tó sze nyim, mati, szamo tak zdí — právi Jancsi zszmêhom. Ka kásko lice má, tomi je ona né zrok. Meli szmo zse grde dekle, stere szo v deli zabérale, ka szam sze zoszago od nyí. Edna právla, ka nede dojila, v gracseki nede delála, ta drúga nê stela kúriti, drva nosziti, szamo Jútka je vszako delo povólla.

— Vidla bos zsená, ka bos go rada méla, právi sztári Korcek vért, ki je rávno té priso v hizso. Tak je friska i tak sznajzna, da bi sze vszigdár včerkev szprávlála.

Jútka te prvi mészec vözaszlúzsi i vértinya je részan jáko zadovolna bila zsnýv.

— Csiszto i dobro vcsini vsze, právla vértinya mózsi, rada sze vcsi i miszlim, ka je postena i zavúpna.

— Szamo sze ti szin naj ne zalúbi vnyó — pravó András z spajszóm.

— Zajok sze nebi nas szin vnyó zalúbo, csi sze nyemi tak vídi? právla zszenszka.

— Zsená, zsená, právi mózs, znás ka szam né gizdávec, ne glédám na visziko, ali povéj mi : ka známo od té deklé?

— Vtom dugoványi ka známo od sterekoli deklé? Meni zadoszta, ka z mojimi ocsmi vidim. Lépa, zdráva, csiszta, pascsliava, z málim zadovolna, nê je paróvna, nê je cifraszta i jáko postena.

— Postená? právi vért. Postená, ár je nê szkúšávána bila.

— Ocsa, ocsa! neszmimo od nasega blizsnyega tak doszta lagovoga miszli. Csi jasz právim, ka je postená, té vóri mojoj récsi. Escse szam né szpametávála, ka bi sze kaj táksega teknola, ka je nê szlobodno vcsiniti.

— Táksa mála dugoványi szo jo nê zapelale, právi zszmêjom András. Szlédí sze zse vópokázse pri véksem déli.

— Isztina mála déla, odgóvorila zsená, ali szlamé edno betvo pokázse, odkec vóter píse.

Za eden mészec po tém gúcsom Jancsi ocsi eto právi: — Ocsa, proszímec mészeca szlédnye dní mo dvádvajzsti lét sztar.

Znam, právi ocsa rézno, pa csemerno gléda na silo, z sterim je konyszko skér povápvo.

— Ocsa szo mi vcsakrát právli, ka szo z ednim létom mlájsi bili, gda szo sze ozsenili.

— Tak je moje déte. Tó szám pravio; zdaj túdi tó právim.

— Jeli nyim nede próti ocsa, csi jasz túdi prineszém zseno k hizsi?

— Nede, odgóvoró ocsa. Ali csedno szi zaberí, naj táksa bó, ka de nam vszém na postenyé.

— Ocsa, naj isztino gúcsim; jasz naso Jútka lúbim. Dugo szam túj bio, ali zdaj zse duzse nemrem tajiti.

— Od toga szam sze bojo, právi sztári.

— Zajok sze bojijo, pítao Jancsi.

— Záto moj szin, ár Jútka ne poznamo.

— Ocsa! Kricso te szin ognjeno, szitek szi sztávim, ka je Jútka vórna i postená.

— Moj szin Jancsi, lúbeznoszt je szlêpa, záto jo tak odgorjavás, ár jo lúbis. Ovadi mi moj szin: gúcsó szi zse zsnýv?

— Escse nê.

— No vis! Znás, Jancsi, ka? Csákaj escse eden keden i té prvlé kab ki jo oproszo, povém ti, ka szi jasz od nyé miszlim.

Na drúgi dén je András vnógo sztároga gvanta naprészpóbro.

— Jútka, pravio je, ete gvant je zse nê za nosbo, ali záto bi ga kvár biló tálcúsi. Razpáraj ga, lehko de escse zajok dober. Od ednoga bratanca szam té gvant erbo. Ki je póleg bogásztva szkoron od gládi mró.

Jútka oprávisi szvojo hizso delo, vértinya velké skárje gorpószkala i sze pascslivo k deli széla. Száma je bila. Jancsi na padlási na zimo jáboka prebéro Vért je pa v mlécsnoj kámi edno skrinjo povápvo, vértinya pa na pohájanye odísla kednoj betesznoj szószedici. Párala je to szkúnyo i szi szévála. Kak je toga sztároga pruszleka zsebo vóobrnola, vkúpzaszúskani papér je vözspadno Jútka gorizéla i poglédnola, ka v tom papéri jeszte. Tak sze zoszágála, da je várala, ka edna lépa nóva banka bila szzúskána vté sztári raztrgani papér. Lehko, ka je tó banko te szkópi tam pozábo, miszllila szi, pa je tó níkomi nê povédo. Pa je tó ona najsla! Jeli je tá banka zdaj né nyéna? Tak szo nyéj prszti trpetali, drzszavsi té drági papér. Oh kak je ona tó potrebúvála! Tak je sziróta bila i z téj pénez bi szi znála vnógo kaj kúpiti. Pa tó nigdár nicsce nebi zvédo!

Edno minuto je zapelávanye poszlúšála; ali nyéna natúra je obládala. Borítev szamo edno minuto trpélo!

Jútka gorszokócsila i vértá gorpócsisvi, z zszerjavím licom pred nyega sztópila.

— Ka sze zgodilo, Jútka, píto vért.

V tom sztárom pruszleki szam eden sztotnyek najsla, právla z trepétécsím glázsom. Eto szam nyim prineszla naj vzemejo.

— Ah, právi András, hamrics tádjávis i te sztári papér obracsavsi, zajok szi né obdrzšála? Jasz szam od toga nê znáo, pa bi tá banka lehko tvója bila.

— Isztina, právla Jútka, na túhnom glászi, edno mínutó szam jasz na tó túdi miszllila.

— Povéj mi, zajok szi nê obdrzšála?

— Záto, ka je tó, lagovo mislénye biló; po lagovoj póti príprávléno blágo néma blagoszlova. Oh escse me tó szram, právla v jcós szpádnóvi, ka szam tak lagovo mislénye méla.

*) Od 1875-oga do 1878-oga léta je v Budapesti pri Franklin-Tivaristvi vózhájala edna vógrszkakoszlovinszka novina z iménom «Frijátel», stero je Augustich Imre rédo. Z té novine je vózéta eta prepevədəvka.

— Jütka, dēte moje, pravo András z od veszeljá erécsim licom, eszi hodi naj te küsnem. Ovádim ti, ka szam ete pēnez jas z vsebko maléko i zdaj szam jasz oszramotni gráto.

— Oni szo djáli? pítala deklina z csúdivanyem, pa zakaj?

— Jasz szam naléko, ár szam sto znati, jeli szi postena i csi szi vrédna na tó ka bi te moj szin lúbo. Jütkinē lice szo naednók tak erédcse grátale, kak bajzsolek.

— Jasz nyi ne razmim, právla.

— Nē? Jasz tūdi tak miszlim, ka me ne razmis. Za nisterne dni bos me zse bole razmila.

Na drúgi dén je Jancsi Jütka za zseno oproso.

— Moja drága, pravo te mladoszēnec, nasa hizsa je celó drúga grátala od tiszti mao, ka szi ti knam prisla. Jasz nēmrem brezi tēbe zsvēti. Obecsaj mi, ka na vóke prinasz osztánes.

Jütki sze tak zdeló tó vse, kak eden csúdni szen, z steroga obúdití sze bojimo. Povollila je.

András je z sznejov jáko zádovolen bio. Tak jo hválo, kak je lépa, kak je délavna. „Vidijo, tak je pravo vecskrát, edna sziróta délavna deklina sztkrát vecs vrédna, kak edna bogáta, rokē na krili drzscása goszpodicšina“.

Sztáriva szta tó sznežo tak lúbila, kak szvoje ocsi; ali méla szta na tó zrok, ár Jütka nyiva jáko postúvala, vszigidár je na tó glédala, naj nyiva od trúda i od csemérov obrzsi.

Tak je té hizsa lúsztvó blázseno biló, ka szo ji znanci za pēldo opomenúvali.

Kaksega plemena lúdjé szo bili nasi indasnyi ocsáci?

Kak je mógcse, ka mi dvóje imé mámo? Zakaj sze zovémo za Vende (Venduse, Vindise) od indasnyega cajta mao i zakaj právimo tūdi, ka szmo mi Szlovenje? Zakaj szmo sze nigdár nē stēli za szláve szpoznati? Zakaj szmo od zacsetka mao radi vogrszki gúcsali i zakaj szmo nigdár niksega vkúpnoga déla nē méli z szlávszkími národmi?

Na tá pítanya je nē leško odgóvor dati, ali záto, csi szkrbno iscemo, nájdemo dobre pótkazáscē, gda k zacsetkó zibeli nasega lúsztvá scsēmo príditi. Nájrmre mo sze pa naszlányali na edno brodjenyé, stero je *Sachmatov*, ruszski profesor v „Archiv für slavische Philologie“ imenúvanój novini vódao v 1911-om léti. Znati trbé, ka je té *Sachmatov* nájnženitenísi i po celóm szvėti nájbole poznani zevenscenē szlávszki jezikov, ki je ruszské akademie vekivecsen szekretár bio. „Archiv für slavische Philologie“ szo tūdi nájbole prestimane novine szlávszke znanoszti. Ka sze v nyi vódá, zagvúšno má fundamentum.

Vende (Venedi) nájdóprvim Plinius rimlánszki móder szpomina v 79-om léti za Krisztusom. Za nyim Tacitus v 98-om léti za Krisztusom zse vecs píse od nyi. Z málim csaszom bole szlédli Ptolemeus, greski móder níksim v szzóvernóm kráji Europe lezscésim bregóvom „Venduski bregóvje“ imé dá i od „venduskoga mórja“ tūdi píse. Edna mapa je tūdi osztála na nász z 4-te sztotine za Krisztusom na steroj sze imé „Venedi“ dvakrát gorinájde.

Z toga sze vidi, i tó dobro zamerkajmo, ka szo Vendi zse v Krisztusovóm cajti dobro poznani národ bili, té, gda je od szlávszki národov esce nindri niksega

szpominanya nē biló i doszta sztotin lét je minólo do tisztoaga cajta, gda szo szlávszki národje, nájrmre pa szrbi, horvájte, szlovenje („szlavonin“-je) odprvim naprēprisli na presztor histórie. Vszí tēj szlávszki národje szo v Krisztusovóm cajti esce v zhodnom táli Europe (v denésnyem Ruszuskóm orszáji) prebivali i niscse je nika nē znao od nyi vkaksem sztláisi zsvéjio.

Sachmatov notripriszedocsi, ka Vendi k nájsztarésemi národí Europe szliszjo k tisztomí národí, steri je pred Krisztusom séroma po celóm szzóverszkóm táli Europe zsvio i steri v historinszki knjigaj „kelta“, „keitinszki národ“ imé noszi.

Té národ sze na rázloczne szteble rázlócso, Eden tao je v záhodnom táli denésnyega Francúszkoga országa zsvio i v historinszki knjigaj je z iménóm „Veneti“, „Veneles“ szpominani. Nyúv glávni vároje je „Venecia“ imé méo. Od nyúvoga jezika je trno malo osztalo gori, telko je znáno, ka imé „Veneti“ telko znamenúje, kak „prjátel“, „zslájta“, „lúbléni“.

Eden drúgi venduski národ je v szzóvernóm táli Taljanszkgoga országa, prebivo. Tá krajina sze zdaj tūdi „Veneto“ zové i lépi velki, po celóm szvėti poznani város na adriánszkom mórji Venecia (Venedig, Velence, Benetke) je imé tūdi od toga národa dóbo.

Toga venduskoga národa szo Rimlánci po cajti proti szzóverszkóm kráji tisztkali, tak ka sze je mógo prékpreszeliti v tirolszke bregé. Récs „Vend“ je eti tūdi v dosztaj mésztaj goriosztála. Odprvim szo tróji bregóvje, *Venet-berg*, *Gross Venediger*, *Klein Venediger* goriobdrzszali imé národa. Na Svájcerszkóm lezscésa Bodensee je v indasnyem szvėti (v 43-om léti za Krisztusóm), Venduska mlaka (lacus *Venetus*) bila. Bregenz város je vtom cajti tūdi tó imé méo. V Bajorszkóm orszáji pa prevesc doszta mészt jeszta, stere tó imé májo. Eta szo: Winidum, Winidova, Windten (prve Venetidunum), Windenberg, Windenmühle, Windfurt, Windeck, Windberg.

Eden tréti venduski národ je vszóverszkóm kráji denésnyega Némskoga országa, prebivo. Nyegovi szószedje na záhodnom kráji szo Némcí (Germani) na zhodnom kráji pa Szlávi bili. V prvój i drúgój sztotini za Krisztusom szo sze Némcí krépkó zacsnoli povnosávati i tak szo Vende dale tisztkali proti zhodi. Vendi szo nyúve prevse prebivalisce mogli povrti i mogli szo sze preszeliti na drúge mészta. Eden tao je préksao v denésnyi Csehski ország, gde je imé „Boji“ zéo gori. Z té récsi sze szprávlá némska récs „Böhmen“, kak imé onoga presztorá zemlé, gde v denésnyem cajti Csehski ország lezsi.

Ali tó mirovno, krotko lúsztvó je tú tūdi nē najslo méra. Zednoga krája Némcí z drúgoga krája szo je pa Szlávi (Csehi) sztiszkávali. Tak szo sze pá preszeliti mogli. Eden tao sze je proti szzóveri obrno i gori sze vétko v denésnyi Saxonszki ország, gde od 1500 lét mao esce dneszdén zsvié 160,000 Vendusov. Té národ je v tom dúgom cajti od szószedni Némcov i Szlávoj doszta mógo trpėti. Po táksēm je nē csúdo, ka je po cajti szploj nóvi jezic zéo gori, steri je zse v véksem táli szlávszki jezic. Ali nē szamo nóvi jezic je zéo gori, nego drúgo imé tūdi. Obladnicke szo v indasnyem cajti z tisztimí prilíkami délati z sterimi dneszdén scsējo détati. Tak szo sze tēj saxonszki Vendi za „Szorbe“ mogli zváti. Ali právo sztáro imé je nē veszno. Sachmatov z iménov potokov, velki vodóv, bregóv i vesznic notripriszedocsi, ka je té právi sztári venduski jezic nē szlávszki jezic bio.

Eden drúgi tao toga trétjega venduskoga národa je proti júgi vandro, prék je sztópó po Dúnaji i v Pannonii szí je prebivalisce zsvio.

Po táksem szo sze trijé keltinszki národje zvali za Vende v Krisztusovom caji. Eden je v denésnyem Francúskom országi, te drúgi v szóvernem Taljanszkom országi i v Tirolu, te tretíj v Némskom országi, szlédkar v Csehszkom országi, escse bole szlédi v Pannonii i pá v Némskom országi prebivo. Vszé téj sztári národje szo doszta trpéli od protivni szószedov, na vékse szo szi drúge jezike oszvojili ali záto práva sztára keltinszka récs je goriosztála viménaj bregöv, potokov, potamov, drúgi velki vodöv, vesznic i várasov i drúgi, nájmre pa szlávszki národje szo túdi prékzéli vszvoj jezík práve venduske (keltinszke) recsi. Sachmatov za péde volo vópokázse ka szo recsi: bivoszt, drög, dubati, jáko, jabuko, klaszti, klét, kót, léto, lésnyek, vnógo, otec, szluga, szkocsiti, tat, testzó, vlát i. t. n. d. práve sztáre venduske (keltinszke) recsi i z toga jezika szo prisle prék v vsze szlávské jezike.

Sachmatov túdi od doszta europejszki potamov i velki vodöv notripszvedocsi, ka je nyúvö imé práva sztára venduska (keltinszka) récs. Rába je túdi táksa récs.

Sachmatov nász, Vogrszke Vende ne szpomina, Gvtisno, ka je né znáo od nász. Tém vékso krépkosztt májo nyvegove pravice. Péleg toga, ka je odzgora naprédáno, je gvúсно, ka szo nasi indasny ocsáci né Szlávi bili, nego keltinszka plemena lúdjé; onoga národa lúdjé, steri je pred Krisztusom célo szóverno i szrédnyo Europo napuno i steri je v historii, kak nájzstarési národ Europe poznáni.

Má bidti ka je eden tao nasega lúszta té priso v naso krajino, gda szo z Némškoga országa pridócsi Vendí (Bojí) prékprisli v Pannonio, to je v Prékdúnajnszko krajino, kak je odzgora naprédáno i za toga volo sze zovejjo, nasi v rábszkom dóli пребивajúcsi brati „bojmécke“.

Po táksem szo nasi ocsáci zse v Krisztusovom i predkrisztusovom vréméni v nasoj krajini prebivali, kak kotrige nájzstarésega národa Europe. Tú szo bili od zacsetka mao, od tisztoza cájta mao, od steroga historinszka znanoszt doszégne. Tú szo bili zse té, gda je escse od szlavov rávnocs gúcsa né bíló.

Szlávszki národje szo sze v 6-toj sztotini za Krisztusom zácsali gibati i z velki ruszuskí polév naprédiiti proti júgi i proti záhódi. Sztári greski i rimlánszki krónikáske v 6-toj sztotini zácsajo odprvim Szláve szpominati. Nasi ocsáci szo sze zagvúсно vecskrát bojváli zsnymii. Prókopius rimlánszki krónikás píse, ka szo Szlávi („Szla-vonin“-je) bojno zacsnoli proti *Antom*. Eden tao písz-moznáncov tak miszli, ka szo téj *Anti* Vendí bili. Drúgi krónikáske túdi vecskrát písejo od Antov, ki szo dosz-takrát rimlánszki zavéznicke bili proti szlávom.

Szlávi szo sze zagvúсно té túdi na nase lúszto szúnili i gda je nyim szrecca szlúzsila, z vszémii príli-kami szo na tom bili, naj je pod szébe szprijávo; zag-vúсно szo sze nasi ocsáci návésili szlávszki jezík, i tak je posztao nas sztári szlovénszki jezík. Ali vúszta sze némjre preobrotni i nácsisé grátati. Záto je té jezík, steroga szo sze nasi ocsáci návésili, v nyúvi venduski vúsztaj nácsisí gráto, líki je bio tiszti szlávszki jezík, steroga szo sze vszili.

Tá nemirovnoszt, to prevedno bojványne, tá protivna szila je od sészte do devéte sztotine drszála. Nasi indasny ocsáci szo sze v tom razburkanom vréméni raz-tepli, tak ka je szamo malo familj osztalo na nasoj zemlé, i té szo sze túdi v gúcsesaj szkrivale. Gda je Szvéti Stévan prvi vogrszki krao krszcsanszto, már,

lúbézen i vszákoga plemena lúsztvi glino pravico naz-veszcsávo, nasi ocsáci szo sze té oszlobodili vekivecs-noga bojványne. Té szo napréprisli z gúcsis i v vesznicaj szo sze oszélili. Tak szo posztanole nase vezdányne vesznicé.

Z histórie nasega národa.

Edna historinszka lázs.

Z níkím sze nescsem stúkati ali právdati, gda od cájta do cájta z histórie nasega lúboga národa stó-kaj napisem. Jesz szamo z toga zroka volo písem, ár szam i jesz toga národa szin, ár szam i jesz szlovénszke materé mléko cécao, pa csi mi je goszpón Bóg to mí-losztt dao, ka szam sze mogao vónavésiti, té zdaj to bozso mílozt kak bi mogao inácsi zahváliiti, kak csi — kelko mi vrémén píszti — vszo mojo sznágo, vsze moje vcsenyé na to oberném, da nas máli národ búdim vsém, da nyvego száro vrémén napisem, ka gda mo esteli szítek nasi sztári ocsákov, z toga batrvúnoszt pa dúševno mócs dobimo!

Té pa, kak právim, z histórie nasega národa bom píszao stó-kaj. Ka je história? História je szvéta, isztí-nita pravica. Ali lúdjé, steri histório escsejo píszati, szo dosztakrát néiszitíiti, nepravicsni, hamisni. Pa táksi ha-misni lúdjé stimájo, ka oni histório písejo, gda lázse písejo. Pa znáte, ka sze té mále stampáne litere nemrejo próti-posztaviti; o sze to tihoma; komi i kak bi sze tozšle.

Edna táksa historinszka lázs je to, ka szo etó récs: „vend“ Vogri vónajsi okoli leta 1840.

Drági moji, to je né isztina, to je né história; to je edna prózta pa velka lázs! Idte na Tisino, pa tam na plébánijí nájdete edno sztáro, trisztó lét sztáro píszmo z leta 1627., steró je vu leti 1699. z nóva pecsácseno, pa v tom píszmi te zse esteli etó récs „vend“!

Ali napisem Vam porédi, kak szam na to lázs prisáo. V róke mi prisla edna kniga, stera sze zové: Egyháztörténeti Emlékek. I. kötet. Összejgyűjtötte Payr Sándor theológiai akadémiai tanár, Sopron, 1910. (Cér-kevno-historinszki Szpómeni. I. kniga. Póbrao je Payr Sándor theol. akadém. tanár v Soproni vu leti 1910.) Vtój knigi, na sztráni 102—128. nájdémo eden pró- tokol (jegyzőkönyv) z leta 1627, steri protokol na Tisini csúvájo, pa vsterom Letenyel Stévan luteránszki es-per z Cseprega (Vasvármegyöv) napise, kak je on, po velényi církevne oblászti, goripoiszkao luteránszke vendzské fare Vasvármegyóva. Tó szvoje píszanje on na díjacskom jezíki etak zacsné: *Visitatio Generalis Ecclesiarum Schlavo-vendorum in bonis Széchianis et Bathhavianis in comitatu Casiriferrei constitutarum. Anno 1627. die 10. Julii.* (Vízita generálna szlovénszki-vendzszki církev, stere na poszeszvti Széchi-a i Battihányi-a v Vasvármegyóvi lézsjjo, vu leti 1627. dnéva 10. Juliusa).

Steri má ocsi, naj gáda, steri! má vúlha, naj posz-lúsa! Eden pop, steri je vu leti 1627. nasó célo krajino Vasvármegyóva, szákso fáro pa gmajno goripoiszkao, vsze církevne pa solszke knige pa racúne preglédao, z lúsztivom gúcsáo, právim, eden pop, gda je z szvojim poszlov gotov grátáo i napise szvojoj církevnoj oblászti od té vizite eden protokol, vsterom nas národ za *venduski* zové, pa nam te zdaj na zócsi mecsejo, ka szo to récs: „vend“ prednikelo deszét lét Vógrí vónajsi!

Z níkím sze nescsem stúkati ali právdati, szamo pravico escém brániiti!

Kmeti i zselárje Gornje-Lendavske fare vu leti 1627.

V preminócsjoj numeru Domovine¹ szam sze tózszo, ka szam doszta historicsni knig presteo, ali od nasega národa szam jáko malo kaj najsoj v tēj knigaj. Od tisztoza mao je minólo dvá-tri mészeca, pa szam jesz dale pregledávao historicsne knige pa, hvála Bógi, szam najsoj nisterne pidratke z zsitka nasi sztári ocsákov, stere Vam eti napisem.

Gornja-Lendavska fara je vu leti 1627. měla sleďújšce kmeti i zseláre: *Kmeti* szo sze vu Vidonci drzsali pa szo sze etak zvali: 1. *Lovenyák Martin*, stero ga je Széchi György darúvao fari. 2. *Gyúrgyék Pál*, darúvan od Széchi Miklósa. 3. *Szajavet Pál* z szvojim drúgárom Szajavet Ambrusom. 4. *Horváth Mihály* z drúgárom Sós-Horváth Jánosom, stere je Széchi Tamás dao fari. 5. *Zevkócs György* z drúgárom Krányecz Miklósom; té je Széchi Dénes darúvao fari. 6. *Vrešits Gergely*, darúvan od Széchi Istvána. — *Zselári* szo sze pa vu Vidonci pa Kuprivniki drzsali pa szo sze etak zvali: 1. *Lovenyák Martin*, darúvan fari od Széchi Mihálya. 2. *Hajdits György*, darúvan od Széchi Dénesa. 3. *Küzmits Vucskó* z Kuprivnika, darúvan od Széchi Tamása. 4. *Szuplitz András*, darúvan od Széchi Györgya. 5. *Mátsek Imre*, od Széchi Tamása. 6. *Laczkó (László) Jakab*, darúvan fari od Széchi Miklósa.

Goszpon Széchi Miklósi je lehkaj zsao bíló, ka fari ednoga mocsnoga kmeta pa zselára darúvao, záto je kmeta Gyúrgyék Pála z szilov nazáj zéo od fare, pa za nyega dao ednoga szíromasnéšega kmeta, Grah Balázsa. Laczkó (László) Jakab zselára, stéri sze v Kuprivniki drzsao, je túdi nazáj zéo, pa za nyega fari dao ednoga szíromasnoga vancara, Budiga Andrása.

Té kmeti pa zselárje szo za fari z etim delom bili duzsní: steri má máhro za kóla i plúg, on je dužsen zsaksi keden dvakrát z szvojimi kólamí ali z plúgom fari na goszpcosino íditi, od zajtra rano do večsera. Csi steri dobleno zapoved nescse poszlúnoti pa nějde delat, csi je táksi kmet, té za zsaksi dén plácsa 4 rajnske, csi je pa zselár, té pa 2 rajnska kastige plebánosi. Zvón té szlúžšbe escse szo dužsní bili koszítí, šzenó zšízítí pa notri vozítí, zsetí pa zsakse delo okóli szétve szpravítí.

Tórszko goszpozštvo vu nasoj krajíni.

Steri szmo solé zšvršili, doszta szmo sze vcsili od onoga sztrasnog vrémiena, gda szo Tórki bíli goszpada vu Vogrszkom országi. Tó tórszko vrémen sze zacsnolo vleti 1526, v sterom leti szo Tórki pri Mohácsi (Baranya vármegyév) vogrszki sereg tak pobili, ka je dvajszeti-pét jezér vogrszki szoldákov z Lajosom, vogrszkim králom zšitek zgbúilo. Sztopétdeszét lét szo Tórki tú gazdúvali. Doszta jezero pa milion lúszta je v tom cajtí zgbúilo szvoje poszesztvo, szvojo familijo, pa szo razbézsali na vsze kráje. Vu leti 1699. szo Tórke z Vogrszkoga országa vóznagnali pa szo sze v Karlovici (Szerém vármegyév) zšnyimí nasi zmírili.

Naso krajino szo Tórki túdi večskrát goripozszkali pa na ednom táli szo sze státno zagoszpodarili. Pri Monostri je bio vu leti 1664. tiszti sztrasen boj, v sterom Montecuccoli, krsesánszki vezér Tórke tak zbjio, ka szo Tórki szkoron trészeti jezér katánov zgbúili pa szo vcsaszí mér prozšili. — Známó, ka szo Bóltinci, Tórnicsce, Bogojína, Dobrónik, Lendava pa szószedne vesz-

nice doszta trpéle vtórszkom cajtí, ali od tēj vesznice bom drúgócs piszao. Zdjaj szamo telko povém, ka v Filovci escse denésnyega dnéva zšivéjo *Kermánovi*, pa *Berdénovi*, v Bóltinci pa *Base* (Bogánszki plebános szo túdi Basa z Bóltince) pa szo tó cšízte tórszke recsi. Té familije szo z tórszckoga cajtá nazájosztales.

Zdjaj bom szamo od Hegoncov, Tesanovec, Krizšavec, Obronsakovec pa od Búkovnice piszao.

Té vesznice szo okóli leta 1620. pod Martjánszko luteránszko faró szpádále, gde je toga vrémiena Domján Mihály bio dúhovni paszter. Vu leti 1627. je goszpon Letenyei Stevan esperes Martjánszko faro poglédno. On od tēj gornji vesznice etak pise: „Escse gyejó púšzte vesznice, stere szo od Tórkov na grúnt szprávlane, kakti Hegoncz, Tesanóc, Kriscancz, Obronsakótz i Búkovnica. Hegoncz pa Tesanóc szo duzsní bíli dati farari od zsakse hízse eden kebeo zšíta, pa zemló nyemi orati; ove drúge trí vesznice: Kriscancz, Obronsakótz pa Búkovnica szo od zsakšega kmeta 40 pinta vina dávale. *Ali zdaj szo lé púšzte pa níkaj ne placšújšeo*. Da pa záto szo szí zse nisterne vesznicsarje po bregáj sze povszéd hízse pocimprali i púšzte nyíve zacsnoli delati“.

Z toga piszma szo vidi, ka je nase lúsztvo na bregé pa v gócsso odbezsalo, gda je glásž prisao, ka szo Tórki približšavajo. Gda szo pa Tórki mímo odšili, lúsztvo je pá nazáj slo k szvojim hízšam. Ali Tórki szo nas kráj né szamo gda-gda goripozszkali, líki szo sze-z vrémenom státno tú pozábili. Zemló szo Tórki kmetom né kraj-jemáli, ali szo od nyé tak velko porcio bráli, lúsztvo szo nacsi tak mantrali pa gonili, ka szo szíromasni kmeti dugo tó né mogli trpéti. Za pravice szo sze tóžšili pri birovjí; pravico szo nígdár né, ali bítje pa temlčo szo večskrát dóbili. Gda szo zse vsze vnyúpane vu pravici zgbúili, te szo sze szkrívoma vkúppóbrali pa v nocsi odbezsali na tákse meszto, stero je vogrszki krao ravnao, ali pa vgoré, ino szo sze tam, kak divje zvérije, mantrali. Ka szo mogli, szo z šzeobom odnešli ali gder zakopali. Nyúvo najvékšce bogáštvo: hízšo pa oráčo zemló szo né mogli odnešti ali zakopati! Tó je nepri-játelom tam oształo. — Gda szam máli decsák bio pa szam z mojím ocsom pri gorícaj na sztolici szedo, drági moj pokojni ocsa szo mi dosztkrát szpovedávali, ka tam níndri prék „zšezšganovo borovjé“ né dalecs od Búkovnice, pri ednom potóki je bio eden sztári klóster pa blúži toga meszta je níndri velki kincs zakapan. Lúdjé, kí szo té kincs zakopali, szo zse dávno práj pa pepéo, ali zlátni ino szreberni kincs je izdak tam. Tak szo mi mogó oca tó pravili. — Jesz nevém, csi bi tam bio gda szvéta káksi klóster ali pa zakapani kincs, szamo telko znam, ka szo Búkovnica pa szószedne vesznice vtórszkom cajtí razpúšcene grátale, nyúvo lúsztvo je, stero je moglo vújdíti, odbezsalo na bregé, v gócsso, pa escse vu leti 1627. né nazáj slo na szvoja sztaréšnya meszta.

Gda szo té vesznicsarje szvoje sztáro ogníšcsce státno nazáj dóbili, tó nevémó, ali z toga, ka szo Tórki do leta 1699. z céloga Vogrszkoga országa — zvón Temesvára pa nyegve krajíne — vóžtirani, je zagvúšno, ka v tom cajtí szo Búkovcsanyje ino nyúvi szószedje zse pá „domá“ bíli,

Nas máli národ je zšé v preminócsi sztotínaj lét sztrasne i grožne vihére presztó. Né zse raztoro i né zse razdróbo. Velka mócs lezsi v našem lúsztvi. Na tó nász vcsi nasa história.

Dr. Oslay Ferenc.

¹ Domovina 1922. (III. leto) 1-2 numeru 5 sztrána.

NOTRIPOSZLANE PÍSZME.

I.

Dr. Kukovca kortesivanye.

Prekmurski Glasnik veliko hozsano szpéva od Kukovca potúvanya v Vendonni z velikim glázsom naznanúje, ka z kakovs lúbéznosztjov, radosztjov szo ga prijali, kak vrli, razmeti lúdje szo Vendi (pri mejitvi manifestácii szo persze hujszkasje bili), ki znájo postúvati Szlovenie one velike szini, steri sze teliko trúdijo za ete národ, steroga na teliko lúbijo i obimajo, da nyemi edna csonta ne osztáre zdrava. Teliko dobrót je obétáto, ka csi sze z tég ednók z szisztinom kaj szpuni, nede szamo za resetáre tú lépa bodócsnoszt, nego za domáce túdei. Isztina, ka gda tó vrémen pride, té nê szamo vezdásnye nego i priszeszno pokolónye nede potrebúvalo i zseloé níkaj. Tó szmo zse zse návcsilí od resetárszki govorníkov, kaj oni nateliko za priszesznye porode delajo, da zsvíócsé pokolónye nígdár né doszégne zadovolno bodócsnoszt i vszigdár vu zmenkanyi bode szivelo i more sze zadovoliti z tém csi csúje, kak szrečni do znábídi kelikoga kolena szinóvje nyegovi. Záto mi li delajmo, delajmo, sztrádajmo, trpmo, ár szmo záto oszlobodjeni. Nam je zadoszta csúti, ka szmó oszlobodjeni, od toga sze lahko navdúsimo i nê nam trbé vécis ni piti ni jezsti, li csakati, ka edno, ali drúgo zse pride ednók.

Pise P. G., ka z kak velíkov navdúsenosztjov szo poszlúali vsze povszéd toga velíkoga mózsa (ki bí pá rad követ i mogócsé miniszter bio), maszne recsi, vnóga obétanya i pontújnya gucs je tak tekao z vúszt nyegvi, kako povóden. Gucsao je od blájszenoga zsvíénnya, stero je oszlobodítev za nász przeszla; od szlobodcséine, stero zdaj mi (od vszé krajov možno zagrajni) vszívamo; porácsao je, naj zse zdúrszimo k Jugoszlovenszkoj demokrátosznoj sztranki, stera csi na obládnoszt pride (isztna, ka zdaj túdi tá láda) nam od vszé eti obecsani doszta vécis dobra szprávi.

Pise nadale, ka szo ga z nájoszvetnésim tálom i pré-címbov v Krízsevci prijali, csi gli szo zamúdíli lúdje v pripravnom vréméni priditi, tó je tó: on je z nístermíni minutami prvle prisao, kak je razgláseno bíló i záto ga je niscse né csakao. „Slavolok“ (diadalkapu, kincszane vráte) szo nyemi narédíli z „Dobro odsle“ napiszkom i. t. n. d.

Vu vesznici je pa té velíke parádíe níndri né bíló. Ona velíka vnozszna lúdi, od stere P. G. píse, sze je níndri né szkázála, li szamo od oblásti tá zravnaní i nísteri prilízszávi, haszek iszjakjócsi vugíbkgoga hrba, po csrvéj lazécsi, lehkozszivenci szo sze prítepli tá, miszlivsi, kaj dober áldomás dobijo ali eto pót sze nyím né pozszrecsi, lacsi, zszédni szo mogli odhájati. Razmeti, szamosztjoi zavédni lúdje szo sze tá nê szramotlíli. Nasí lúdje níka ne dájo na táksa obétanya, z hladnim obcsúténym písztjío tá kre vüh etaske masznie i lazslive recsi, ár zse povóli szkúszényá májo vu tom, kelko trbé na obétanya Kukaca dati. Pred pót létom je zse túdi doszta obétáto i pítajmo: ka sze je szpunilo z oni? Tak gucsíjo nyegovi príjateľje, kaj je pré mélo szpravo szíromaskomí lúdsztvi, od stere pa dobro známó, ka je po Klekíva szrészsztvi szprávléna. Isztina, ka je nyé vótálanye zse po krájnszkoj demokráticii slo. Nájprvle szo dóbile zsnýe resetárszke familie, uradniki, po tisztom pa níki príjéténi i prítiszkávajócsi, ali stó je na postenyé csakao, nê je dóbo, ár je szfalíla, no csi je escse vednoj szlávskzkoj bóti dugo odávána.

Nase zrélo lúdsztvo escse záto ne dá níka na szlepárov obétanye; ár vídi, kaj i tiszto, stero bí naleci szpuníli, nescsejo; tém ménýe szpunijo ono, stero je vu vezdásnyem vréméni nedoszégnyeno. Gotove zseléznice nescsejo odpréti, nóve bí pa rédíli?! Táksé deri obecsávajte né zrélim lúdem! Csinénye, csinénye goszpoda, né obétanye!

Prekmurski Glasnik tak píse, ka je náj pré-címbnési bio Kukovca „szprejem“ v Krízsevci. Csi je té nájpré-címbnési bio, szíi lahko przemisliho, kaksí szo bíli tí ovi. Od navdúsenosztjoi lúdi szmo tam níka né víditi, tó je szamo v Prekmurskom Glasniki. Z jezero lúdi je tam pétdeszét né bíló nazócsi. Gda sze je Kukovec táripeláto na automobilí, je né bíló drúgoga tam, kak níkelikó solszke decé. Tak právjio, ka sze je prerano prípeláto i lúdje szo sze té escse né szpravíli vkúp. Zvedíli szmo, ka je po pravici záto prisao rano, ár je na pamet vzéto, ka szo ga v prvémem meszti hladno préjali i nê sze je zselo dugo tam múdíti. Csakao je tak, dokécs szo tí zapovédani i solszka déca vkúpszprísli, komaj szo túdi najslí Kutos Lajos invalidusa, kí ga je z naprészpsziszanim pozdrávom pozdrávo.

Zdaj je Kukovec zácsao gucsati vu szvojém neraz-métóm jezíki. Doszta je obétáto, pl. d. kaj bó zseléznica od Ramosa v Szoboto i té bode i nasa zseléznica túdi vozíla, szamo naj trplivo csákájo, z Petróvéc z állomás v Krízsevce predene; krízszavcsárje píszke porcie nede placslivali (záto ka némajó písz, ár szo nyím je doj-zosztrélali). Dobijo escse stírí szénye, tak do jí szézt méli i tak do vu krajíni brez pénéz bodócsi trzcsi bílzse méli príliko odprávlati szvoj géft. Dobijo escse, csi scséjío vécis krcsméto, stere sze oním dájo, kí szebé, kak dobri drzszavljáni na tó za vrédne príkázszejo. Brez váme do domó vozíli lahko szílje z Vogrszkgoga, brez pótni lísztov do lahko csepépszje prék mejéto hodíli, naj jí szamo granicsárje ne vídijo.

Escse doszta dobra je obétáto, tak, gda je héjnyao, sze je tak vídilo da bí lúdje obajani, zacomprani bíli, ali szo nyím jezícse pozábli — ní eden „zsvívo“ sze je né zglászo, ali szo pa miszlivsi, ka csi do krícsali tak obhodijo, kak pri mejitvi, ka je notrizapréjo. Zdaj je je Gergár odúmo na nyé sztróbívsí: Lúdje krciste „zsvívo“. Tak je narécsi csúti nístermíni túhi: „zsvívo“. Potom je te velíki vu ostarjío só, gde szo rávno gosztívanye szlúszíli, tam sze je pacs za dobrego demokrátá pokázó, ka je dober jedec i pivéc. Tó je bio te nepozábéni krásen krízszevszki „szprejem“ goszp. Kukaca, steri je kaksté ga P. G. zsvíáva, zszaloszen názhaj zbdúto v nyegovom szrci i gvúsnó, ka szí prziszpodobnoga vécis ne zselé.

Tó pót sze je osznovála v Krízsevci J. D. S. partája. Prészedník je djáni, notáros pa „blágájník“. Kotrige sze gori vzemejo, tó scsé notrizstópíti, naj sztópí. No viste máje szo nalecsene, ranforje lóvte sze!

Zedním sze je i osznoválo „Sokol“ szko drústvo. Ka bó z toga, ka bó z toga? Véndar do kotrige z tepetanyem i glázšov lúcsanyem drzszále flízszanye.

Kvszémí tomi telko dámo kcoj i po pravici povémo, kaj mí Venduszje níka ne dámo na kaksté sté partaje. One sze lahko rédíjo osznávájajo, préd nami szo nícs né vrédne, ár je edna né za naso dobro priszesznoszt i rávno záto nász paszívne nájdéjo i nájbócsé de sze nam pri volítvaj paszívno drzszati, kak prvo pót. Kaksté do nász vu ovczene kózsé obleczeni vucké obétáli, mí na nyí gyelino ne sztópímo. Edna sztranka je 19, ta drúga ménýe ednoga 20, záto szo naj grízéjo resetárje með szebom, kak sze nyím vídi.

Osztánem goszp. redíteli ponízzen szluga i csesztítel
Eden paszívni volítec.

II.

Evangelicsanszke verszke solé.

Visisi solszki tanács li nehénya evang. verszke solé dranfati. Doszta drzsávni sól jeszte, vu steri je li szamo eden vucitel, ali pa ednoga nega v nyi. V té solé sze je né pasčo visisi solszki tanács skolnike posztaviti. Ali známo, kakso komédia je delo szzobocskov i szlavecskov sólov, vu steri szo pa zse dugo lét bili vréti i od ludov visziko postúviani vucitelje, stere je premezstíti i na nyi mészta katholicsanszke djáti sto, csi bi sze gmajnarje na evang. autonomio naszlányavsi próti nebi posztavili. Céli szvét i tak túdi visisi solszki szvét dobro zná (szamo ka nescse znati), kaj protestánusje od 1791 leta mao v právdi potrdjeno autonomio májo, póleg stero církevna i solszka dugoványia szami ravnajo, solé drzsjio gori, skolnike szí szami do szmrti odeberájo, stere li církevna oblászt má jus, csi káksi bin vesinjio, póleg preiszkave po církevni zákonaj v tózsbo vzéti i oszóditi, ali premezstíti nigdár né. Tó je escse vu oni verszki soláj túdi tak biló, stere szo od drzsáve podporo vzsave. Né je trbélo szvoje odvisenost zalozsiti! Ali od onoga hipa mao, kak szo jugoszlávi oblegli naso krajino, szo céli réd, i vszo szloboscino goribrsznoli, no csi bi póleg mérne konferencie dúzni bili obszedjene krajine póleg prvési zákonov ravnatí. Tó je oblúbo túdi Alexander krao protestánzskoj komiszi.

I dönok ka vidimo? Csi gi nega escse v Jugoszlávi táksega zákona, póleg stero ga bi solszvo drzsáva szkrblia, z nasimi evang. solámi visisi solszki tanács escé ravnatí brezí nasega pitánya. Skolnike predéva i vu nase evangelicsanszke solé katholicsanszkgoga vadlúványa skolnike déva, líki káksé drúgo blágo. Mésa sze v nase církevne poszle i odprávlanye církevne szlúzse. Né szmo mi evangelicsanci neprijátelje kath. bratom nasim; né z netrpilivostí odpéramo na tózsbo vúsztá szvoja, nego za v nébo kricésce krivice volo sze tózsimo. Mi nescsemo nasim kath. bratom níksé skode nego bole, kak do eti mao, tak túdi po etom toga v nájjaksem bratsintzvi zselémo zsnými zsvetii, ali túdi szebé i vero szvoje brániti i gorioobdrzati scsémo i záto nescsemo vu nase evang. verszke solé kath. vadlúványa skolnike púsztíiti. Mi túdi zadovolni i po szvojem blájzseni scsémo bidíti. Záto zselémo, naj ravnitelje országa ne klácsijs z petámi jezika i vere nase szloboscino; naj z glinov merov mérjio; naj ne balkanizérájo, nego naj civilizérájo. Csi szo pa v civilizácii zaoztányeni, naj je nede szram sze tákse od nász vesiti.

Vzémemo zdaj zse porédi, kakse krivice szo nam narédíti pri církevni i solszki szpráviscsaj nasi.

1. Z sól nasi szo vóztírali nas szlovenszki jezík i meszto nyega szo notripineszli szvoj krájnszki od nász nerazmėti jezík. Steroga szo Vógri v jezero létí prepraviti né nakaníli, tó, oni szami ocsiveszno naglasztúje, za máli csasz doprineszti naménjio.

2. Vere návuka vcsenyé katekizmus je visisi solszki tanács zapovédao z nasega jezika na szvojeega presztaviti i zsnýega edno i drúgo vóniháti i pá drúgo kcoj prilozsiti i pred nász szpiszati, ka je v nyega ali né v nyega valon.

3. Vu vesznicski soláj „učitelje i učiteljice“ vu kath. dúhi i návadaj zse pascsjio mladézen vesiti, kak zse od toga evangelicsanszka deca na veliko zsaloszt rodiletom britko tózsi.

4. Z drzsávni sól szo blúzi 20 evang. skolnikov pregnali i na nyi mészta kath. djáli.

5. Vu drzsávni szrédnyi i lúdszki soláj kath. katekheti primérno plácsó dobjo od drzsáve, evangelicsanszki pa níka né, ali sze pa morejo zadovoliti z drobtinyem. Katholicsanszke solé vdábájo od vláde podpore, evangelicsanszki pa níti od vojákov vcsinyene prevelite skode nescsejo povrnoti.

6. Luteranszkiim dúhovnikom tim ednim szo na zszandarovo porócsánye od prvése vláde dáno drzsávno podpore vtájili.

7. Od nigda mao drzsáno vogrszko bozso szlúzšbo tázbrizati probajo.

8. Z szilov nász pritiszkávajó, kaj moremo pravoszláv szvétke szvetíiti.

9. V Lendavi szo z evangelicsanszke solé vóztírali evangelicsanszkgoga skolnika i soló szo dozjáprli.

10. Vu preminócssem létí nakonci szo naméníli szurten vdárec dati evangelicsanszkoj sólí. Osváld Sándori púcszoknimo skolniko szo prepovédí vsólí vesiti. Na nyega mészto szo drúgoga skolnika djáli. Tó delo je globoko oranilo protest. autonomio. Bodonszkgoga i krizseszkgoga skolnika szo túdi predjáli v Szlovenio.

Zadoszta húdo je biló, kaj szo szvoje pravice klacíti dopúsztíiti i vsze z mlácsnosztjov zatrpeli. Ar od toga navúdseni visisi solszki tanács je globe zácsó szégáti vu evangelicsanszko autonomio miszlívsí, kaj szo szlabe vere lúdjé, ne márajo ni za szébe, ni za autonomio, zsnými sze lehko dela ka sze scsé. Pojbits Lajos, szlavecskoga, Ruža Ferenc szobocskoga skolnika i Tomka Gizello szobocsk skolnikojco je globoko v Szlovenio predjao i na nyi mészta je katholicsanszke skolnike djao. Te predjáne je gmajna né púsztíiti. Po dugsem szemétá piszányi, protestáliványi, gda szo gmajnarje zse obtétréjim vkrajisztírali táposzlane nóve skolnike, je visisi solszki tanács od szilnoga napádányia tēj sól odsztópo.

Ali záto je né héjnyao gori z szvojem húdim namevnyávanyem. Na drúga mehkésa tla je djao podkápanye i glóbanye szvoje. K krizseszkoj evang. sólí, gdé dvá skolnika jezsteta, je poszlaó dvá drúgiva skolnika kath. vere. Vu dvá zlócsaj do stírje vcsíli.

Zakaj je tó potrebno biló, nemremo prerazmíti. Csi je doszta decé i né szo meli meszta, jeli do zdaj bole meli? Ali bi pa decó prvle né lehko tak notri vtálili, kak zdaj, ka na pódnéve hodjio? Jeli bi pa dvá skolnika teda nyé nebi mogla popolno vesiti?

Zetoga csinénya sze, zdaj escse, szkrivni cíl kázsze. Zópsztom sze szkríva mácscek v zsakel, vódrzsi skramble. Csi bi cíl bio zevcsenoszt rászúrjávati, té bi v tiszte solé poszlati skolnike, gde níti ednoga nega. Nika drúgo je né bio cíl solszkgoga tanácsa, kak predréti mocsino evangelicsanszke autonomie i za tó je nájbóle pripravna bila krizsavszka sólá.

Mácska skrambli sze, csi vsze dúzse, vsze bole, bodo szkazúvati. Tá posztávleni „učitelje“ do pazíli domácsgega skolnika i ovodico, steriva, csi zta zdaj escse glí prijét-níva i vu velkoj zavtúpnosztí resetárom: szta li evangelicsanca i da szta zse viszíkoszto do vréka doszégnoła, vise pozdigávati sze neta mogla, moreta prvle szledi szpádnóti. Nyidva szta sze nateliko podglóballa, da níti na pamet ne vzemeta, ka sze ednok globoko v Szlovenii nájdeta.

Próti solszkgoga tanácsa napádányi je krizsavszka gmajna protestáliványe dála pred oblászt (bole bi vcsiníli csi bi nebi notripúsztíiti, kak szo tó drúgi zse péde vrédno vcsiníli), od stere napré lehko raznanimo, kaj ona nigdár ne pride tá i tém ménye dobjio odgóvorov, kak szmo tó pri lendavszkoj prosnyí zse obilno návucs-

noszti szkűszlizi. Gde sze ednök oni notri zgnědzijo, nega té oblászti, stera bi je vőszprávla.

Zaviti lűdjě, ki vszako delo z kře krive sztráni radi szódijo i povszėd, kak Vogrin právi, bűnbak isesejo, zdaj pri eti v Krizsevce poszláni resetárszki skolnikaj tűdi trdijo, sto szo krivci. Mi sze vt 6 pletyko nėmo notrimėsali, mi nikoga nėmo tőszili za nyegove mlacsnoszti volo i mi nikomi nėmo navőcsi metali, szebicsnoszti, szamo opominamo vszákoga csloveka, ka pride vrėmen, gda do zsalűvali szvojo szlaboszti, de már akkor kėső lesz.

Evangelicsánec.

III.

Goszpon Reditel! Oni szo tak dobri bili i prėk szo mi poszlali pismo Evangelicsanca z tőv prosnyőv, naj nyim na znanye dam, kak miszljm v tom děli. Tő, ka Evangelicsánec pise od premesztűvanye skolnikov, je vsze isztina, ali ne miszljm, ka bi laibacski visisi solszki tanács z tēm djanyem katholicsanszko vőro sto razszűrjavati. Vě je pa z katholicsanszki söl rávno tak premesztűvo skolnike, kak z evangelicsanszki. Těj lűdjě, ki v Laibachi szedijo, ne miszljo na vadűtványe. Nyűvo vadűtványe je nē pobozsnoszti v táksem rázumi, kak je v Vogrszkom országi poznana. Těj lűdjě edno vadűtványe májo: tő je nyűv národen cil. Za demokrate sze vődávajo, pa na demokracio rávno tak ne miszljo, kak ne miszljo na vadűtványe. Oszlėpjeni szo od szvojeja národnoje cila. I v tom děli szo vszi glini, csi sze za demokrate dájajo zvati ali pa za klerikalce. Ka dėjajo za pėlde volo krajńszki popi? Má biditi ka jeszto med nyimi právi pobozsni lűdjě v tom rázumi, kak sze ta rėcs v Vogrszkom országi hasznűva, ali véksi tao li na národne cile miszli i politiko rėdi. Tam je dr. Korosec, Slavici i drűgi popi. Vszli li na národne cile miszljo, tő je nyűva vőra. Tam mámo drűge, ki szo rėszen kak pobozsni popi gorizrászli i ka dėjo? Politiko, i li vszgdár szamo politiko. Vadűtványe, pobozsnoszti je szamo vőnėsnýi gvant, steri národne cile szkriva. Těj lűdjě jezerokrát miszljo na politiko, i ednök na bozso rėcs.

Ali v tom táli isztino má Evangelicsánec, gda tak miszli, ka Krájnci evangelicsanszko autonomio scsėjo potrėti. Tá protestánszka autonomia je velka mőcs, csi go lűdjě poznajo i znajo nűcati. Nē je csűdo, csi go laibacski goszpődjě potrėti scsėjo. Ali csi szo lűdjě na petáj, tē de tő trdi ori za nyi, vsterom szí zobė potrėti znajo. Cėli szvėt de zsnými, gda do sze za szvojo autonomio borili, i mi katholicsanci mo nyim tűdi pomágali.

Tihoma biditi, sze szűsziti, nazáj vlėciti i trpėti je nájlagovėsa politika. Ki sze ne bráni, tisztoja drűgi tűdi nede bráno. Nasi lűdjě szo pred gránicglájajőcov komisziow z velkov batrivnosztjov vőpovědi, ka nyim je na szrcė lezsalo, zakaj bi mucsili, gda je od vekivecsni cslovecsi pravíc gucs, za stere sze boriti je moska dűzsnoszti i jákoszt. I nasi lűdjě szo vszgdár kurázni bili i nájmr Goricsanci szo hėrsni od szvoje kurázsie.

Isztina, ka nėmamo szloboscine sze boriti za nase cslovecce pravice. Ali csi mo csakali tecsasz dokecs nam Krájnci szloboscino dájajo, tē mo sze zszė na rėsetáj zszilisi i grbavi bődemo, kak grűske notri v pėcsi.

Mi szmo v velki dėjaj vszgdár ednako hodėcsi lűdjě bili. Nazájpotėgnyenoszti, tő szkrivanye, tá mediovnoszti je nē nasa jákoszt. Csi mo sze nazájvlėkli, tűliti, tē do nász oni tak dojlėdali, kak nėgerje miszionáriusa, steroga pojėszti scsėjo.

Zakaj bi sze nazájvlėkli? Szvėt je nē zgűbeni, mi

szmo zdravi, na nasoj jezerolėtnoj zemlė zsvėmo, nas jezerolėten jezik gucsimo, vszi szmo edni katholicsanci i evangelicsanci. Zdjaj je táksi cajt, ka sze vszákli, velki tak kak máli, bori za szvoje pravice. I csi je mi nemo bránili, sto de je nam bráno? Nėmoga deteta rėcs escse mati ne razmi. Tiszti pa, ki sze tűli, nika ne dobi, koncisbar edno csonto, kak pesz, gda z rėpom miga.

Záto sze szprávlajmo vkűp i kricsmo. Tak je cslovecce i tak je zdravo. Naj bődėjo nasi evangelicsanszki brati gvűsni ka nász eden lanc sztszkává.

I escse edno: oni, goszpon Reditel, dobro znajo ka jaz nyűvo dėjo na velko prestimam, záto naj ne zamėrjajo, gda nyim rávno vőpověm, ka v nyűvom dėli edna fallinga jeszti, oni bránijo pravice nasega lűsziva, z tēm szo nasi lűdjě jáko zadovolni, i miszljivi, ka tak májo ednoga bránitela, mirovno csákajo, ka bődė. Tak je nē zdravo. Zdravėše de, csi mo sze mi szami borili za nase pravice.

Eden právi Vogrszki szlovėn.

IV.

Vu zacsėtki mojeja piszanya vász goszpon Reditel, lepő pozdrávam, pa ji proszim naj dájajo v Domovini moji piszmi pár rėdov mėsza. Eti nyim dojszpisem szlűvszko kulturo i vėrsztvo. Vsza eta okroglina, tē vesznice pri gránici, kak Csőpinci, Neránovci, Martinye, Trtkova, Márkovci, Bűdinci, Dolėnci, Lűcova, Odrianci, Sűlinci, Gyanafa, i escse Pėterhegy tűdi, vsze ete vesznice szo prvė borė na Szenik vozile na szago, ár je Rába bila nasa szila za szagole. Zdjaj pa od tēja mó ka nász Krájnci v klonýi májo, je niti eden páver ednoga bloka nēj na szago vozo. Gránicsári ne pűszljo prėk pelati v rábszki dol na Vogrszko. Tákse pravice v Szobóti ne dájajo vő, pa csi dájajo, tē trbė doszta dinárov na stempline, pa kėp szvojeja, pa edno stirikrát sėszt vőr dalecs v Szoboto idti i za foringo tűdi kėp i tē escse csakati tri mėszece, ka Krájnci piszme v Belgrád poslejo, ka szo szami oni nē mogőcsi vőposztaviti. Tē sze pa tecsasz gránice zaprėjo, ka escse z pótnicov tűdi ne pűszljo lűsztvo prėk. Tē je cėla cėringa zaman bila. Ka csiniti? Indri nega tákse szage, kare v Macskővci. Tá pa vszēm tēm vesznicam ne zadolė szagati, pa rávnocs z rozsėnov márov tak dalecs pa v tákse velke bregė ne moremo blok pelati, csi pa foringása zkonyi gorzėmemo, tē tiszta foringa vecs kosta, liki je bór vrėden. Tő je zszė trėtje lėto, ka szmo v klonýi. Vecs dėsztėjo nega. Zdjaj mo mogli mrtve notri v zsakeo potisznoti i tak na brűtov neszti. Od bűtora rėditi pa ráncs gucs nega, ali pa od vėrsztvinszke poszėdo za pőv. Eden napszámos szí ráncs ednoga máloga kufra ne more dati napraviti, gde bi szvoje nájbole szűkesne cote notri-szpakivo i szeev neszo i od rámov rėditi ráncs miszli nega. Szlgye mo szí pa v mőszári mogli pati ali pa cėlo pogyėszti, ka szmo mline tűdi v Rábsszkom dólí mēli. Eti máli mlíni cėlo lėto nėmajjo vodė, szirmacke pa nėmajjo drv, ka bi na ognynėm mlin pelati, pa ognyni mlinov tűdi nega v cėloj okroglini. Hát csi nessecemo mrtve v zsaklaj pokápati, tē moremo szami domá borė ráznoszagati, edne hizze lűdjě morejo drűgij pomágati szago vlėcsiti. Na szaksi kraj stírje vlűcsijo szago, tak go cukajo, kak gyűnca, gda bzicse. Tē sze pa lűdjě na teliko zmantrajo pri szaganyi, ka morejo dvá dni lezsati i pocsvati. Tak je velko mantranye szagole domá szagati. Hát tő je szlűvszka kultúra i vėrsztvinszki zszitek. Osztánem z Bógom.

Francia lap másodszer a vendekről.

A „La Croix” című francia lap, miként mult számban említettük, igen rokonszenvesen írt a vendekről. Ezt bizonyos körök nem tűrhették. Ugyane lap jan. 17-iki számában L. Kuhar plébános aláírással egy levél jelent meg, amely a tévedéseknek, szántszándékos ferdítéseknek és hamisításoknak egész halmazát tárja az olvasó elé.

Hogy olvasóink lássák, minő fegyverekkel küzdenek azok, kik a vend nép megsemmisítésére törekuszenek, ismertetni fogjuk e levél tartalmát.

A levél írója abból indul ki, hogy megmondja az igazat a vend népről és e végből hosszasan előadja a jugoszláv népek általuk kigondolt ezer év előtti történetét, amelyben sok mindenről van szó, csak éppen a vend népről nincs szó.

Míndjárt a bekezdése nem igaz, amikor azt állítja, hogy a jugoszlávokat a népvándorlás korában említi először a történelem, hiszen a jugoszláv szó egészen a legújabb korig teljesen ismeretlen szó volt. Ezt csak a legújabb korban gyártották politikai célokból.

Azt állítja továbbá, hogy a jugoszlávok a VI-ik században egész délkeleti Európát Szalonikától Budapestig, a Fekete-tengertől az Adriai-tengerig benépesítették. Ez tiszta mese, melynek sehol semmiféle tudományos könyvben, még szlávban, szerbben, csehben vagy horvátban sincs nyoma. Hasonló az az állítása, hogy a szerbek, a horvátok és a szlovének a IX-ik században már államokat alkottak volna. Ezekről az államokról semmiféle történet nem tud.

Írja továbbá, hogy a püspökök és a szerzetesek a IX-ik és X-ik században arra törekedtek, hogy a szlovén népet nemzetiségétől megfosszák. Ez az állítása nemcsak hogy nem igaz, mert hiszen ebben a korban a nemzeti eszme ismeretlen volt, hanem élénk fényt vet a krajnai származású plébánosok gondolkodására. Egy katolikus papnak azt mégis csak tudnia kellene, hogy a IX-ik és X-ik században a püspökök és szerzetesek a kereszténységet és a kultúrát terjesztették, nem pedig a nemzeti eszméket.

Természetesen, hogy itt is előkerül a mi vidékünkön is már számtalanszor elmondott mese Pribináról és Kocelről, az első szlovén királyokról. Miként már ismételtén megírtuk, Pribináról csak annyit tud a történet, hogy nyitravidéki, valószínűleg tót herceg volt, Kocelnek pedig még a neve sem szláv. Természetesen állítja, hogy Pribinának Pribinograd nevű fővárosa volt, amiről semmit sem tud semmiféle történet.

Tiszta mese és hazugság az is, hogy már a X-ik században már meg lett volna cseh-jugoszláv korridor. Ismétlem, ezek az állítások nemcsak az európai tudománnyal állnak ellentétben, hanem maguk a szláv tudósok, minő például a cseh Jireček és Niederle, a horvát Jagić sem írtak soha ilyent vagy ehhez hasonlót, pedig ezek e téren általános és jugoszlávoktól is elismert legnagyobb tudósok.

Természetesen előkerülnek itt is a jólismert vádak, hogy a magyarok üldözték a vend népet és hogy megsemmisítésére törekedtek. Azután itt is előadatik, hogy a vend nyelv semmi más, mint a szlovén nyelvnek egyik tájszólása, mely soha önálló nem volt s irodalma nincs és hogy a vend népnek igazi neve Prekmurci.

Azután a körmend—muraszombati vasútról beszél és úgy állítja be, hogy ezt a vasutat a magyar kormány a vend nép akaratára ellenére építette, mert a vend nép a szlovén vidékek felé szeretett volna vasutakat. Azt mondja továbbá: „egyik kérvény a másik után ment fel Budapestre, kérve, könyörögve, rimánkodva, hogy a kormány építsen hidakat a Murán át, azonban a kormány jelentős némaságok burkolózott és nem csinált semmit”. Azt mondja továbbá, hogy valóságos brutalitás volt a magyar kormánytól, amikor a vend népnek nem adott közlekedő eszközöket forrón szeretett testvérei felé. De, folytatja, e sok gáncsvetés dacára a háború előtt a szlovénok a vendekkel mégis évenként több mint 5.250.000 franknyi kereskedelmi forgalmat csináltak.

Az ember valóban elképed, amikor e sok szemeszédett hazugságot olvassa. És ezeket a hazugságokat egy pap írta! Milyen lehet annak a népnek a lelke, melynek a papjai ilyenekre képesek?

Szöszterint idézem azt, amit a nemrég elhunyt belatinci plébánosról ír, mert levelének ez a része az aljasságnak mintaképe. „Néhány nap előtt kaptam híret ezen megkínzott nép legnagyobb vezetőférfiának, Kuhar plébánosnak halála híret. 35 éves korában hunyt el azon hazafias el szolgálataiban, melyet maga elé tűzött. Ravatala körül tolongtak azok, kiket szeretett: vikáriusa, 29 paptársa, az ország hivatalos személyiségei, a tanulók vezetve tanáraiktól, a kormány, az országgyűlés, a katolikus egyesületek képviselői és végtelen sokasága e háladatos népnek. A nyílt sír előtt semmi ének, semmi beszéd, de virágok és könnyek és ezek többet beszéltek, mint amennyit a legnagyobb szónok el tudott volna mondani. Ez a tömeg, amely kísérte a halottat, azon volt, hogy ünnepélyes és nyilvános hódolattal áldozzon e nagy ember hazafiságának, ainek elsősorban köszönheti megszabadását.” Nem hiszem, hogy Istenben boldogult Kuhar István bellatinci plébános halottasmenetében egyetlenegy ember lett volna, aki azért ment volna oda, mert az elhunyt a vendeket felszabadította a magyar járom alól és nem hiszem, hogy volna ötven vend ember, aki tudná, hogy Kuhar István a magyar uralom ellen dolgozott. Hiszen haláláról a szombathelyi és a budapesti lapok is kegyeletesszavakkal emlékeztek meg.

Elhunyt paptársa emlékével üzött e szemfényvesztés oly rút, hogy undort kelt, de mutatja azt a mély erkölcsi süllyedést, amelybe a szlovén intelligenciájának egy része esett. Államokat már építettek igazságtalanságokkal és erőszakokkal (azok sem voltak állandók), de aljasságokkal soha.

Francia lap harmadszor a vendekről.

A „La Croix“ című francia lap egy nagyobb cikk keretében harmadszor is irt a vendekről. Cáfolja az L. Kuharfele levelet s újból rámutat arra, milyen lehetetlen helyzetbe került e kis nép, melyet a jugoszlávok meg akarnak fosztani nemzetiségétől. Rámutat továbbá azokra a hatalmas túntetésekre, melyekben a nép a Magyarországhoz való visszacsatolását követelte s amely a nép legjobbjainak elfogatásával járt. Rámutat arra a terrorra, mely e vidéken uralkodik arra, hogy az unjocok kénytelenek voltak megszökni. Azután rámutat arra, hogy maga a határ-megállapító-bizottság is lehetetlennek találta e nép helyzetét s javasolta is 28 községnek visszacsatolását, azonban e javasolt határtól délre és nyugatra lakó nép helyzete éppen olyan lehetetlen s ugyanazért maga a lakosság népszavazás elrendelését követelte.

Azzal a reménnyel végzi, hogy a bizottság módot fog találni e nép kívánságának kielégítésére. Mindenképen kívánatos, hogy e kis nép brutális elnyomásának esetei ne ismétlődjenek, mert csak úgy jöhet létre az az enyhülés, mely Közép-Európa békéjéhez annyira szükséges.

Znamênya.

Nê zâto, ka bi nase cstitele na koj nagibati stêli, nego kak pravicsni krónikâske dogotkov na znánye moreno dati, ka sze tak vidi, da bi sze mislênje v szêj kulturszki orszâgaj zacsalo premenyavati. Tô nam kâzsejo naszeduvâjocsi dogotki.

Stead Alfred dobropoznani angluski jezernik je v ednoj angluskaj velkoj novini eden cikk napiszo, v steraj je pazlivost angluski politikusov gorpôzvo na Budapest i Vogrszki orszâg, kak od natûre posztâvleno szrêdnye mészto za proti zhodi idêese trzstvo. Znisterni rêcs sze tak vidlo, da bi sze Stead szpozâbo, ka je Vogrszki orszâg jezerolêten szamosztâlen orszâg. Eden vogrszki politikus me je na tô opominanye pszolo notri. Stead je odgôvor dao, vsterom szvoje recsi vôpoprâvi. Med drûgim tûdi etak pise: „V Angolszkom orszâgi zse vszâki vidi, ka je Vogrszki orszâg brezi pâmeti bio pokastigani v mierzvêzanyi i tô je têm nepravicsnêse âr je Vogrszki orszâg nîksega drûgoga bîna nê méo, szamo tô, ka je dô szlêdnye minûte veren bio szvojemî bojnszkomî zavêznîki. Râvno v Angolszkom orszâgi me tô nîcsse za lagvo zêti neszmê“. Tak prâvi nadale vogrszko trzstvo sze more nazâjposztaviti na szvojo prvêso visziko sztubo, i csi dô vêrsztvînszke grânicê dale vôpôtisznene, tê sze politicsna mappa hitro vôpoprâvi.

V Anglii vôzhâja edna v angolszkom jeziki szprâvlena novina pod imênem „Chains“ stera je od Oxford League for Hungarian Selfdetermination vôdâna. Tâ liga je tûdi zse vecs meetingov drzâla. Navdûenoszt je tak velka bîla, ka szo sze v nâjbôgisi hizs rodjeni angolszki egyetemszki diâcke v vogrszki gvant oblekli i velki banderium vktûposztâvîvisi po vilicaj i placaj Oxford vârosa szo

prêkgêzdîli z vogrszkimi kokârdami osznajzseni i vogrszke zâsztave noszîvisi.

Mârciusa 7-oga je Lord Newton vangolszkom parlamenti znôva gorîzdigno szvojo rêcs za Vogrszkoگا orszâga volo (Zamerkati nam trbê, ka on sztâvo nasega lûszîva tûdi pozna) i tâ je pokâzo na tô norlavo dêlo, ka antant velke komiszie drzîvi v Vogrszkom orszâgi, stere v francuski ali angluski pênezaj placûje. Z toga pride, ka te nâjprosntnêsi csesztînik edne tâkse komisze vêkso plâcso dobi na eden mészec, liki prêdnîy miniszter toga orszâga na cêlo lêto i ka tâ komiszia vecs kosta liki cêla vogrszka vojszka. Râvno tak norlavo dêlo mâ antant v Nêmskom orszâgi.

Lord Seymour vôpovê, ka v tom cêla lordszka hizsa glino mislênje mâ i tû bi bio cajt, ka bi sze v tâksem dêli angluski orszâg od szvoji zavêznikov odlôcso.

Vangluskom parlamenti je szlêdnye dni mârciusa Elliot kapitâny edno interpellâcio dao notri, v steraj minisztersztvo gorpôzovê nâj na revîzîo trianonszkoگا mierzvêzanya dêla.

Edne v Boston vârosi vôzhâjajocse velke novine szo od ednoga hêresnoga csloveka, kî je stiri mészcece bio v Eurôpi, eden cikk prineszle pod titulusom: Ka bode v Eurôpi, Z toga cikka nisterne miszli eti notripokâzsemo.

„Szvojo nâjbole bolêcso rano je Eurôpa nê v bojni dôbîla. Bojnszka rana je tûdi velka bîla, ali csiszta rana je bîla, stera bi sze lehko zvrâcsîla. Nâjvêkso rano je Eurôpa v mierzvêranîy dôbîla. Tak vidim, ka râzlocsni mêrni kontraktuske prevcs doszta nêmogôcsni i betêzsni dugoványov mâjo, steri vecs nevolo szprâvîljo, kak bojna. Eurôpa tecsasz nêmre ozdravitî, dokecs sze nôvi mêrni kontraktuske ne szprâvîjo. Tâkse grânicê szo vtêgnyene stere szîvi szitek vrezsejo prêk. Tâksi vêrsztvînszki nâsztaji szo psztanolî, stere vô trbê popraviti, ovak cêli nârodje na nîkoj pridejo. Jasz szam sze ogvûso, ka v cêloj Eurôpi nega ednoga mêrodâvâjocsega csloveka, kî bi tê mêrne kontraktuse brâno. Trianonszki mêrni kontraktus, steroگا szo na Vogrszki orszâg vôvrzâli, je nâjblâznêse i nâjgroznêse dêlo histôrîe. Nîgdâr v szvêtovnoj histôrîi sze je takse norlavo dêlo nê zgôdîlo. Vogrszki orszâg je jezerolêten sztâlen orszâg bio. Nyegove grânicê je natûra vôzmêrîla. Bregôjve i vodê szo bîlê grânicê. Ali zdaj szo ga tak obrêzâli, ka je z od nature neprâvleni grânic nîka nê osztalo. Etakse dêlo sze nêmre na dugsi cajt gorîdrzatsî.“

Francûske novine tûdi vecskrât pisejo od Vogrszkoگا orszâga. Nê dâvno je, Les Oeuvres Libres novina med doszta zmôtjenim tûdi doszta isztînszkoگا pîszala. „Vi nevêta, kaksâ môcs lezsi escse eti, têj lûdjê szo ogen i ocel. Tû sze lehko tâkse nepricsâkano zgodi, stero od politikusov naprâvleni vozêo na dvôje szecsê“.

Ali znôva moremo potrditi, ka sze na etaksa znamênya prevcs nâj ne zavûpamo. Z toga sze szamo telko vidi, ka je nas fundamentum pravices, sztâlen i trdi. Ali na fundamentumî mi szamî moremo dêlatî, mi szamî moremo zîdatî. Csednim telko zadoszta.

Horvátje szvêt na pomócs zovéjo.

Horvacki követje szo vu iméni horvacskoga národa vszém szlobodnim kulturszkim národom i v genovanszkoj konferencii vküppridócsim delegátom edno gorpozványe posztlali, vsterom proti tiranuszkoj szili protestérajó i nyúv národ pod obrambo dobre dúsnevészti kulturszki národov posztávio.

Eti naszledújejo glávne pravice toga gorpozványa.

Horvacki orszacsaki gyűlés je 1918-om léti oktobra 29-oga vöpvédo, ka je Horvacki ország szloboden, szamosztálen neodviseni ország. Horvacki národní tanács je eto szkoncsanye antantszskim národom na znánye prineszo i szrbszko králesztvo je tó szkoncsanye na znánye zélo i horvacki ország za neodviseni szamosztálen ország szpoznalo. Vszé tó je gorizéto v vszáillesszke protokole.

Próti tēj pravicaj szo belgrádszki vladárje edno szprávisce vküppózávi stero je né biló szlobodno i neodviseno. Záto je véksi tao horvacki követov né notrisao v tó szprávisce, i szklenóli szo, ka horvacki národ tó szprávisce i v nyém prinesene právde i szkoncsanye za szvoj ország za dobro ne szpoznajo.

Ali belgrádszki vladárje szo dönok takzváni „Vidovdánski ustav“ vöprisúili, stero ga je horvacki národ nigdár né za dobro szpoznó. Na toj podlagi szvojo oblászti obrí céli ország vöpresztréti, Horvacki ország zanicisiti i nyegove tále vszrbszko králesztvo razdeliti scséjo. „Vidovdánski ustav“ néma pravicsen právdenszki ali moralszki fundamentum i v Horvacskom országi ne valá. Záto je tá sztáva od horvacskoga národa i od horvacske oblászti nigdár né za dobro szpoznana i nigdár túdi nede. Po táksém belgrádszki vladárje neszmjio horvacki národ v vönészny dugoványaj, v internacionálszki pitányaj zasztóplávati. Na tó szo szamo v horvacskom bloki vjedinjani horvacki követje dosztójni.

Zsé ipé tó drzsáve, kak S. H. S. králesztvo kázse, ka v toj drzsávi szrbi, horvátje i szlovenácske glíne pravice májo. Ali tá drzsáva je po toj pravici eszce né organizérana i eszce je rávno pitánye nigdár gorivrseno né biló, kak bi sze v internacionálszki dugoványaj tá drzsáva szkázati mogla.

Dokeys sze tó pitánye ne rési, vszi trijé národje glino pravico májo v internacionálszki dugoványaj szvoje poszebne zasztópnike vöimentívati.

Velki kulturszki szvêt szí tó sztlás naj na znánye zéme i naj vídi i szpozná, ka Szrbi némrejo v internacionálszki pitányaj v iméni horvacskoga národa gücsati.

Radies, vóditel horvacskoga bloka je belgrádszkomí miniszteriumi túdi poszlo eden memorandum, vsterom na znánye dá szvojo voló, ka horvacki národ na genovanszkoj konferencii i na vszákó internacionálszkoj konferencii szvojeja zasztópnika scsé méti, ár, tak právi, li tak je mögöcse med národami právi mér szpraviti, csi sze vszákí národ poszlúne.

Ód szébe sze razmi, ka je belgrádszki kormány né dopúszto, ka bi horvacki zasztópnice sí v Genova váras.

DOMÁNYI GLÁSZI.

Velka nevola. Nasa szirmaska krajina sze li dare csúszjaka próti najvéksemi szirmastvi. Lúdjé szí némrejo nika kúpiti, i némrejo nika odati, pa rávno nika-némajo na odajo, ár szo pomali vsze zódáli, ka szo méli. Kí szo dvá konya drzsali, zsé szamo ednoga drzsájo ali pa niti ednoga né. Kí szo gyútcene méli, zdaj z kravami orjéjo. I szrcé ti boli, dober nas cslovek, gda tá ides po krajini i vidis, kak tú i tam kravo i konya vküpprezsenoga vidis. I csi na plüg poglédnes, vidis ka je tópi, vsze tázvosceni, nega pénez na ponajvlanye. I csi z trzscem gücsis, z kresmárom gücsis, tózsi sze ti. Blágo sze némre szpraviti.

Bilé szo túdi nisterne fabrike. Némrejo délati, nega vögyelgya, nega zeselznice. Vérsztvinszka zsila je hējnyala bití.

Poszvecsúvanye zvonóv. Aprilisa 2-oga szo v Püconci növe zvoné poszvecsúvati stéll. Szobocska oblászti je nyim zápodé posztála, ka sze gücsi neszméjo drzsati. Csi do sze drzsali, té katania pride vó v vszét i tam de na nyúvom sinyeki (Nasi lúdjé zsé znájo, ka tó zname-núje).

Rúzszen zsiték ruzsna példa. Od vszé krajóv táksi glászti pridejo, ka doszta tēj lúdog pevecs rúzszen zsiték péla. I dosztakrát sze zgódí, ka sze eta ali pa tiszta „uételjica“ po nocsi z moskimi vlácsi, tak, ka sze táksé délo eszce v novínaj vöszpise. I tó tak ide od tri lét mao. Lagva példa nasemi lúsztví.

Tíha molítev. Né z nase, nego zedne drúge obszjene zemlé szmo ete glászé dóbili. Pri boszój szlúszbí ze „Ocsanas“-om dúhovnik dvé tri minúti túbi gráta. Nájglobsa tíhota v cétoj cérkvi, ali vszákí cslovek zná, ka trbé v tom caszsi moliti.

Dojzadrzsánye nasi lúdog brezi zroka. Jugoszlávi szo v februári pá dojzadrzsali i v Marburg odegáli dr. Vályi Sándor pa dr. Czifrák János fiskálisa i Gyóri prvésega szobocskoga notárosa. Zroke niszce nevé. Zsándárje szo prisli i odegáli szo je. Rávnoes né je moglo biditi níksi zrokov, ár szobocska gzszpoda zdaj táksi zsiték zsvé, dá bi v temlici bli. Vszákí dobro zná, ka po nocsi zsándárje klonckajo pri hizsi nedúzszenoga csloveka, ka je Vendonia zdaj puna z zsándárami pa z spionami, ka lúdjé nancs pinóti gücsiméjo, ka pažijo na nyé i glédajo, kama idejo i z kim gücsijo, líki je tó Prekmurszki Glásznik ednök szam ovado.

Nega krme. Najvéksa nevola nasega lúsztvá je zdaj tá, ka nega krme na poláganye máhre. Kak je znáno v preminócsém léti je velka szúhocsa bila i pevecs málo szená i ótave je zraszlo. Tó je túdi znáno, ka eszce v dobri létaj ne zraszé prinasz nájmre pa na Goricskom telko krme, kelko na poláganye máhre trbé. Záto sze je nase lúsztvo od nigda mao tak navadilo, ka je v Rábszkom dóli pa v Zalavármegyévi kúptválo krmo. Ali zdaj, gda szo gránice dojzapréte je tó nemögöcse. V Rábszkom dóli pa v Zalavármegyévi zdaj túdi jeszte szenó na odajo, ali né je mögöcse prékszpraviti. Táksa velka nevola je med máhrov, ka szo nisteri zse sztréjo szpolagali. Máhra nesztanoma blejé od gláda, krave szo táksé grátale, ka zse idti némrejo. Edén cent szená 1800 jugoszlávszki korón kosta, ali za té velke péneze sze túdi ne dobi.

Az ujoncok ügye. A jugoszláv újságokban február 15-én egy *vend és magyar*-nyelvű hivatalos hirdmény jelent meg az ujoncok ügyében, amely többek között így szól:

„A jogokkal azonban kötelesek is járnak. A Szent-írás arra tanít bennünket:

Adjátok meg az Istennek, ami az Istené és a királynak, ami a királyé! Amint hazánk védi otthonunkat, sajátunkat, jogainkat, úgy viszont eleget kell tennünk az ő követeléseinek is. Minden állam polgárainak első kötelessége a katonai szolgálat.

Mint sok más esetben, úgy most is az utolsó pillanatban akadtak lelketlen izgatók, kik rossz szándékú édes szavaikkal elvakították fiaitokat, hogy megfedkeztek polgári kötelességeikről, hogy elhagyták szülőföldjüket, itthagyták apjukat, anyjukat, szeretett testvéreit, összes hozzátartozóit és éjnek idején átpótálták magukat a most már nekik idegen országba.

Mily esztelenül cselekszenek fiaitok! A mi államunkban a katonai szolgálat egy, másfél, legfeljebb két évig tart, Magyarországon pedig kénytelenek lesznek szolgálni ezek a szőkevények hosszú és nehéz 12 esztendő.

Apák! Ha nem akarjátok, hogy fiaitok szükség-telenül idegében, ismeretlenek között csatangoljanak, hiányt szenvedjenek, lemondjanak hozzátartozóikról, Nektek pedig gondokat és felesleges utakat csinálnak, úgy hívjátok őket minél hamarabb vissza”.

Mindenekelőtt tudomásul vesszük, hogy a szlovenác hatóság végre felismerte az igazi helyzetet és immár nem restelkedett megszólalni, némileg elrontott, de mégis csak *vend* nyelven és érdemesnek tartotta mondanivalóját magyar nyelven is elmondani. Lészögezzük tehát a következő tényeket:

A szlovenác hatóság e hirdetésekkel hivatalosan elismerte:

1. hogy a *vend* nyelv más, mint a szlovenác nyelv,
2. hogy a *vend* nép a szlovenác nyelvet nem érti,
3. hogy a *vend* nép két nyelven beszél: *vendül* és magyarul.

Mindaddig a szlovenácoknak nemcsak az irodalma, társadalma és napisajtója, hanem maga a hivatalos hatóság is mindeneképpen az ellenkezőjét hirdette. A nyomtatott termékeknek és a hivatalos kiadványoknak egész sorozata áll rendelkezésünkre, amelyek mindezt bizonyítják. De mi mindezt nem rekrimináljuk, hanem tudomásul vesszük, hogy odaát a tények egy részét immár elismerik. Tették volna előbb, önmagukat is, népünket is sok keserűségtől óvták volna meg.

Mi most a helyzetet nem akarjuk kihasználni és nem kérdezzük, kinek köszönhető e fordulat, nem-e azoknak, akik ténykedésükkel folyton figyelmeztették erre a szlovenác hatóságokat és népet.

De néhány szavunk mégis van e hirdetéshez. Azt állítja, hogy „akadtak lelketlen izgatók, kik rossz szándékú édes szavaikkal elvakították fiaitokat.” Ha ezekkel a szavakkal magyar részről eredő izgatásra gondol, ki kell jelentenünk, hogy legjobb tudomásunk szerint magyar részről senki ilyenre a *vend* legényeket nem buzdította. Nem is tehetta, hiszen a határ a legszigorúbban le van zárva. Miként a hirdmény maga is bevallja, a *vend* legények tömegével jöttek ide át a „most már nekik idegen országba”, ahogy ő mondja. Hogyan lehetett volna a mostani viszonyok között tömegeket rábeszélteni ilyen cselekedetre?

Mi magunk, bár tudva van rólunk, hogy népünk sorsát gazdasági, történeti és kulturális okoknál fogva csak

Magyarországon látjuk biztosítottak, kezdettől fogva óva intettünk mindenkit, hogy oktanalan ne exponálja magát. Viszont a legemebber kötelességünknek tartottuk, figyelmeztetni népünket, hogy emberi jogait követelje és ne üljön fel a hazugságoknak és félrevezetéseknek. Legjobb meggyőződésünk szerint ezzel nemcsak népünknek, hanem a jugoszlávoknak is, meg az egész emberi fejlődésnek szolgálatot tettünk.

Tiszán félrevezetésre van szánva e hirdménynek az az állítása, hogy Magyarországon a katonai szolgálta 12 évig tart, hiszen az egész világ előtt ismeretes, hogy Magyarországon nincs katonai előzettségre.

A hirdmény örök időkre megállapított határokról beszél. Mi csak tudomásul vesszük, hogy a jugoszlávok kénytelenek folyton hangoztatni az örök időkre megállapított határokat. Ezzel szemben csak arra akarunk rámutatni, hogy az egész művelt nagy közvélemény Amerikától kezdve a legkisebb neutrális államig, újságokban, könyvekben, gyűléseken és parlamentekben hirdeti, hogy az esztelenül vont határokat megváltoztatása nélkül béke nem lesz Európában.

Mi reméljük, hogy a jugoszláv közvélemény is rájut arra az elemi igazságra, hogy egy tollvonással nem lehet ezer esztendő országából „idegen országot” csinálni.

Osztrák kedveskedés. Osztrák lapok, köztük a „Deutsche Grenzwaacht”, március havában ismételtén hirdették, hogy az abstali völgyet visszakapja Ausztria, cserébe a jugoszlávok megkapják a Rába völgyét. Ehhez a híradáshoz csak a következő mondani valónk van. Ezek a mi derék osztrák szomszédaink csak nem tanulnak semmit, mindig a régiek maradnak. Négyezer év óta mindig Magyarországnak kellett áldozatot hozni az ő kedvükért. Azt gondolják, így lesz ezután is. Most is ajándékozgatni akarnak Magyarországból, ahogy tették négyezer év óta, hogy maguknak szerezhessenek valamit. Csak arra figyelmeztetjük őket, hogy a mi szemünk alaposan kinyíltott.

RÁZLOCSNI GLÁSZI.

Statiztika SHS drzsáve. V preminócssem léti je biló vküppiszanye lúszvate vtoj drzsávi. Kak „Szamouprava” glászi -je naszleduvájócsse pridatke prineszlo. V céloj drzsávi zsvié 11.724,915, pravmo blúzi 12 millión lúdov. Va vszáki kvadrátkilométer szpádne 47 lúdov (V nasoj krajini 105 lúdov). Med témi jeszte 5.529,261 pravoszláovov, 4.473,877 katolicisáncov, 41.688 grcski katolicisáncov, 216,769 protestántov, 1.379,687 mohamedánov, 64,098 zsidovov. Po jeziki 8.686,931 szrbov i horvátov, 1.023,568 szlovenácov, 202,972 drúgi szláovov, 183,073 oláhov, 512,207 némcov, 472,079 Vógrov, 483,871 albánov i 200,584 drúgi.

Po rázlocsni drzsélaj ete broje dobimo. Szerbia (94,718 kvadrát kilometer) 4,180,000, Montenegro (9668 km²) 192,000, Bosznia i Hercegovina (51,119 km²) 1,878,000, Horvacki ország i Szlavonia (42,634 km²) 2,592,000, Muraköz (741 km²) 97,000, Veglia záton (328 km²) 42,000, Szlovenia (16,197 km²) 1,056,000, Bánát (9776 km²) 588,000, Bácska i Baranya (9926 km²) 788,000, Dalmácia (12,729 km²) 329,000 prebivalcov má.

Ali tá statistika je né pravicsna. Odprvim pitati moremo, esi je Muraköz, Bánát, Bácska i escse Veglia záton vöpökázani zakaj je Vendonia tüdi né posebno vöpökázana? V toj statistika edne piknye ne najdemo od Vendov, ali csi sze bole vidi od Vogrszliszlovenov. Vê je pa Prekmurski Glasnik szam píszo, ka sze je eden velki tao nasega lüszta za „Venda“ dao notriszpízati. Gde szo tøj Vendí? Kama szo djáni? Rávno szo tak zanicisni bunyeváce, sokáce, boljárje. Csi tøj vönýáne i podnesene národe v acsún zémemo i szrbe od horvátov odlócsimo, naszledúvajócse broje dobímo: szrb 4.790,000 (40%), horvát 2.800,000 (23%), szlovenác 900,000 (7.5%), bolgár 600,000 (5%), mohamedán szrb i horvát 633,000 (5%), mohamedán albán 484,000 (4%), mohamedán türk 263,000 (2%), vogrin 490,000 (4%), némec 540,000 (5%), oláh 183,000 (1½%), vend 80,000 (0.7%), bunyevác 100,000 (0.8%).

Váraske SHS králesztva naszledúvajócse broje stancárov májo: Belgrád 111,000, Zágráb 108,000, Szabadka 101,000, Serajevo 60,000, Laibach 53,000, Spalato 31,000, Zombor 31,000, Zenta 30,000, Marburg 30,000, Monasztír 27,000, Nagybecskerek 27,000, Versec 26,000, Nagyikinda 25,000.

Prísesztna bojna. Groves angluski generális v Timesi od prísesztne bojne píse. Med drúgimi etak právi: „Gvüšno je ka sze prísesztna bojna v zráki zacse. Tiszti ország, steri bojno zacse, velke roje letécsi masínov posle prék v ország protivnika, steri várase, arzenale, municiofabrike zeseléznicze v bombami zanicisiti probajo“. Opomína szvoje domovincsare ka je Angluski ország proti tomi nóvomi rozsjí brez obrambe, ár Angluski ország szamo 150, proti tomi Francúski ország 3000 letécsi masínov má i Francúski ország nesztanoma nóve letécsne masine szprávla szaksi keden 150 falátov.

POLITICSEN PREGLED.

Aprílisa 10-oga sze v Genova várasni na Taljanszkom zacsnola velka *européjszka konferencia*, na stero szo vszi europejszki národje, obládnicke tak, kak obládani i neutrálni vkúppözvánie. Od tri mészecov mao tá konferencia v szvétovej politiki na szrédnyem mészti sztojí, od stere szo nájevcs gucusi i nájevcs píse. I részen od dugo lét mao sze né zgódilo k tomi priszpodobnoga dogotka.

V szvétovej bojni je právoga obládnika, ki bi z orozsnátov mocsjóv zmágo, né biló. Bojna je v zapeláványem lüszta, z hamisiov, z jálnosztojov. z domovineodáványem k koncovi szprávléna. Takzváni obládnicke szo dobro vidi, ka je protivnik né zanicisani. Záto szo mérne kontraktuse tak posztavili vkúp, naj tøj mérni kontraktusje zanicisajo, ka je vojzka né mogla zanicisati.

Ali ka sze zgódilo? Velka vérsztvinszka pogúbélnoszt, stera je za toga vola napravléna, naj protivnik na níkoj príde, je prékszégnota na vse országe. Od stiri lét mao sze je szvét nesztanoma dalle pogrozszavo v pogúbélnoszt. Csedni angolje szo tøj zse dávno na pamet zéli. Szam Lloyd George, prédneyi miniszter je vszvoji velki gucsaj zse dosztrakrát razmiti dao, ka mérne kontraktuse za

nemogócsne drzsi i dosztrakrát je glászo, ka céla Európa na níkoj príde, csi sze med národmi právi mér ne napraví, stero je szamo tak mogócsne, csi sze mérni kontraktuske znóva v dovoljénjem vszje národov vöpörávjio.

Lloyd George i angolszki politikuske szo zse dávno edno européjszko konferencio porácsali. Ali Francuski ország go nó sto dovoliti. V Cannes-i go je Briand, francúski prédneyi miniszter naszledýne dónok pivolo, i tak sze konferencia v Genova város vkúppözvála. Ali na tom sze je Poincaré, prévei president francúске republike prévecs razzszró, Briand je buknoti mogo, i Poincaré je zéo prék cügje francuske politike.

Ali konferencia je zse vkúppözvána bila, to je zse nemogócsne biló nazájsszpraviti. Záto je Poincaré z vszšov szvojov mocsjóv na tom délo, naj sze vöpové, ka konferencia ne szmê k mérnim kontraktusom szvénoti.

Vsze sze tak vidi, ka na konferencii dè sztranki bódet: z ednoga sztrána zasztópnicke oni országoj, ki vezdánsne odúrjáványe nadalávati scséjio, tøj je Francúski ország i máli antant, z drúgoga sztrána zasztópnicke oni országoj, ki porazménye národov i právi mér iscséjio, tøj szo Angluski ország, Taljanszki ország i vszi ovi obládani i neutrálni országe. Te prve sztranke voditel je szam Lloyd George, te drúge sztranke pa Poincaré. Po isztini tá konferencia boj bóde med Lloyd George-om i Poincaré-vom. Vê mo zse vidi, steri zmága.

Ali kakkoli bi biló, zse je velko délo, ka je tá konferencia vkúpprisla. Velko délo, ár je poszvedocsila, ka je vkúpno nevoló szvéta szamo vkúpno mogócsne zvrácsiti. Vképne vérsztvinszke nevoló dojszýnejo med národe i országe z mestrojov gorposztávane sztène. Kamen sze zse zácsa gibati i zaman sze vtegyújejo níkelki gizdávi i zviseni lüdjé odúrjáványe, tøj gibájócsi kamen nedo mogli sztaviti, i csi do sze doszta krepili pod kamen prídejo.

Genova je szamo prvi álomás, kakkoli prinész vszeedno. Za nyim príde te drúgi, trétji i stiri álomás. Csi prvi né, tøj te drúgi, csi te drúgi né, tøj te trétji i tak nadale, zse prinész revizio mérni kontraktusov.

Zvszega sze vidi, ka *Angolszki pa Francúski ország* rázlocsne politicsne cíle máta i kém duzse szta vkúp, tém bole sze odlócsita. Angolszki ország je ország fabrik i trztva, nyegova nájevksa szrb je, kak bi mogócsi bio szvojeimi blági szénye szpraviti. Francúskoga országa nájevksa szrb je pa tøj, kak bi mogo szvojeja nájevkséga protivnika Némskoga országa na níkoj szpraviti. Tøj je ogen i voda v ednoj szkléci. Francúski ország je Angli 25 milliárd zlati frankov duzsen i do etoga mao je né zsója placszúvo. Ali Angolszki ország takse délo nescse duzse trpéti. Vê mo zse vidi, ka sze z toga szprávi. Za nisternim kédnom v Angolszkom országi nóvi követválasztás bóde, stero zagvüšno premenýványe prinész v angolszko politiko.

Benes, csehszki vönényi miniszter je preminócsi mészec v Párisi pa v Londoni hodo. Tak sze vidi, ka sze je notri sto zmészati v angolszko i francusko politiko, ali med novin rédmi lekho cstémo, ka szo me na znánye dáli, naj sóstar osztáne pri szvojoj kopiti.

Csi sze gli tak vidi, da bi *máli antant* escse mocsno sztó, dónok sze níka tú tüdi kúha, „Politika“, szrbzszkoga vönényega minisztera novina je vednom cikki protestétera proti tomi, ka sze Benes tak vödáva, da bi on bio voditel máloga antanta i proti tomi, ka on jugoszlávszki vérsztvinski zstiek v csehszko szlúszbo scsé posztaviti. Szlédneyi mészec sze je v Belgrádi tüdi vözvéldo, ka je Sándor král z rumánszkom familiov szkrivno

zavézo zvézo proti Ruszuskomi országi. Gda szo tó szrbi zvédli, vihérno demonstráció szo napravili, ár szo vszi szrbi navdúseni prijátelje Ruszuskoga országa. Zátó sze je Sándor kralá gósztványe mogio odlásatí. „Steagul“ rumánszka novina je februára 23-oga razkládala, ka máloga antanta országie na rázloesni potáj hodjio. Csehi velko ruszuszko republiko seséjo méti i radi bi ruszuszki vérsztvinszki zsitek v csehszko szlúszbo vrgli, szrbi proti tomú cárski ruszuszki ország seséjo nazájposztaviti, rumánje bi pa naj ráj bíli, csi bi sze v Ruszuskom országi nigár né szpravo mér nazáj. „Luptatorul“ rumánszka novina sze túdi boji, ka Rumánia brezi zavéznikov osztáne, ár sze szkrivoma angluski-némški-taljánszki zavézek rédi.

V széj országaj *máloga antanta potesseno i pod tiranustvom satójéce lúsztvó* zácsa kszebi pridti i zácsa sze za szvoje cslovecse pravice boriti. V etoj numeri Domovine na poszebno mészti dámo na znánye nasim cstítalom, kaksí memorandum szo poszlali horvacski kóvetje vszém kulturnim národóm. Rávno tákso szpómenico szo poszlali Csehszuskoga országa némški kóvetje k Národnoj Ligi, v steroj protestérajó proti tomí, ka bi Csehi Némcé na níkoj szprávlali. Tak sze vidi túdi, da bi sze Tócti i Horváte zse najšli i da bi szkriven zavézek bio med nyimi, i tak sze csúti, da bi erdészki rumánje, kí szo níkak né zadovolni z poszebicnim ravnanjem z sztáre Rumánie pridósi csesztznikov, túdi iszklái porazménye z témi poteszsenimi národami.

V *Vojvodini* szo Némci i Vógrí túdi zacsnoli szvoje politicosno gibánye. V Ujvidéki je gorposztávléna „Partei der Deutschen im Königreiche SHS“ v Szabadka városi pa Magyar Párt. Ztoga sze vidi, ka ni Vógrí ni Némci k níkoj jugoszlávskoj sztranli nescejo cujsztópiti, nego szvoje poszebne sztranke seséjo méti. Tó je tak prav, zavedno, szvojo vrádnoszt poznájéce lúsztvó sze ne dá od tíhincov voditi. Kak sze od szébe razmi, tó sze Szrbom ne vidi. V Becksereki szo dozadržsali redítela novine Neue Zeit i célo voditelstvo némzskoga „Kulturband“-a. Rávno tak sze zgodilo z reditelstvom vógrszke novine Délbácska.

Csí bár szrbszko vladárstvo nesztanoma zádeve mecse, tó politicosno gibánye sze dónok nadaláva. Vógrszke sztranke voditel je Dr. Sántha György, némské pa Dr. Grassl György. Szrbi na tom túdi délajo, naj Bunyeváce odlósjó od Vógrov i od Némcov. Kszebi je csalivájo. Edno poszebno púspékio nyim obécsajó v Szabadki. Ali rimlánszka szvéta sztolica tó nesceje, i Bunyeváce pod djakovárszuskoga púspéka scsé posztaviti. Tó pa Szrbi nescejo csúti, ár bi z tém Horváte pomágali, z kémi tak doszta nevole májo.

Szlovenászki klerikálci szo túdi próti Belgrádi. Dr. Korosec je zse dávnó szpoznó, kakso veliko fallingo je vosino, gda je na raztálányi monarchie délo i rad bi szvoj národ z jugoszlávské mreze oszlóbodo. Zátó je eden memorandum zapovédó, steri zselé, naj sze v najkrátsim cajti velki gytúlé pozové vktúp v Laibach i zselé nadale, naj sze drzsáva na fédéralisztiesne republikanszke podlage posztávi.

SHS králesztvo drúge nevole túdi má. *Agrarni reform* je céle velke krajine na níkoj szpravo. „Politika“ edna té najvéksi szrbszki novín száma píse, ka szo vojvodinszke dobre zemlé vgrozin sztávó prislé. Tó héresna najbogatéša krajina Europe je paszivna optúszcsena, szíromaska zemla, gde lúsztvó vecs trpi od gládá, kak na dalmatínszki pecsináj. Tó sze pa tak zgódilo, ka szo Szrbi velke poszesztve, stere szo na vékse v vógrszki rokáj bílé, razdelíli med dobrovoljácmí, vérsztvinszko

skér i modernszke agrarszke masine, zsvino, krave, gápnúce, konye szo zódali, vérsztvinszko drzino szo pa razpúsztili. Téj dobrovoljácké szo od 15—20 lét máo katonje bíli. Zagvtúšno dobri katonje, ali k paverszskomí déli ne razmi. Za példé volo edno velko poszesztvo v Oroszlámosi sze je med 700 dobrovoljácom razdelilo. Z téj je tam szamo 40 osztalo, ovi szo nazáj odíslí domó v Macedónio i v Dalmácio. Vszáki je szvoj tao ali tam povrgo, ali pa prékdáo ednomi konzorciumi. Té konzorcium je túdi né mogócsi bio vérsztvo nazáj v red szpravití, ár szo k vérsztvo potrebna dugoványá fallila. Zemla je tú, tiszi lúdjé, steri szo tó zemló prvlé délali, szo túdi tú i glád trpijo, zemló je né szlobodno délati. Pod vógrszkim ládányem je v tój krajini 8 cukerszki fabrik bíló, stere szo po léti 12,000 vágónov cukra szprávléle i tó bi zadoszta bíló céloj Jugoszlávii. Zdj té fabrike szamo 2000 vágónov cukra rédijo, ár nega ksprávrányi potrebne répe. V 1918-om léti je vógrszki Háditermény 18,000 vágónov psenice pelo vó z té krajine, zdj pa szamo 3000 vágónov psenice raszté v céioj krajini na odajo. 60,000 vágónov ménye póva tá krajina zdj, kak prvlé. V Macedónii 6 million plúgov grúnta jeszte na préloj, ali agrarni reform je dónok z Macedonije szprávo lúsztvó prék v Vojvodino. Zakáj? Zátó ár je z céle krajine szrbszko krajino sto napraviti. I napravo je szrbszko púsztino.

Prisesztna námera Domovine pá dvója bode i juniusa 16-oga pride vó. — Proszimo vsze nase lájnszke napréplácsnike, naj napréplácsno na eto léto notripósejo, ár prisesztno numero szamo oni dobijo v roké, steri szo napréplácsali.

Arany Jánosa Toldi v nasem jeziki.

Kardos János, té nájszkrblivnési délavec nasega jezika je med drúgimi Arany Jánosa Toldi ino Toldia Vécsar túdi dojbrno na nas jeziku. Ali od toga je dugo lét nisce níka né znó. Piszme szo sze na rázloesni mésztaj vlácsilé. V 1916-om léti je eden nas domívincsar v Szalafói gorinajso eden tao té píszm, med témi je bio Arany Jánosa Toldi ino Toldia Vécsar. Toldi je zdj v knigaj vódnáni v Budapesti po Hornyánszky Viktora stampariji. Nase lúsztvó de gvúšno z velkov radostjov cstélo té lépe peszmi, nájlépe med témi, stere szo do etoga mó v nasem jeziki napiszane.

Knige sze dobijo v Budapesti (Kókai Lajos könyvkereskedése IV., Kammermayer-u. 3.), v Szentgotthárdi (Wellisch Béla), v Radgonyi (Buchhandlung Semlitsch).

Felelős szerkesztő és kiadó: } Mikola Sándor
Odgovoren reditel i vódnávník: } Budapest, VI., Nagy János-utca 7.

Céna napréplácsanya za Vógrszki ország 40 korón, za Ausztro 400 korón, za Ameriko 1 dollár. Céne edne prószne numere 3 vógrszki korón, 30 osztrákszki korón. Céna edne dvóje numere 5 vógrszki korón, 50 osztrákszki korón.